
T A R T A L O M

K ö v e s d i M ó n i k a / Méry Beáta szövevényei és indázó vonalai	2
M i g l i n c z i É v a / Zománc karcolatok / Nagy Judit kiállítása	8
J a n k o v i c N ó r a / Čech Gábor: Szeretem az általánosat egyedi formában megmutatni	14
M i g l i n c z i É v a / Múteremlátogatás Szajkó István festőművésznél	20
W e h n e r T i b o r / Ami már nincs és ami még nincs / Kárpáti Tamás festészetéről	26
M a l d r i k G á b o r / Grafikai reflexiók	32
M é r y J á n o s / A Somorjáról kitelepített magyarok emlékhelye	36
P a t r u s S á n d o r / XX. Nemzetközi-Magyar Fotószalon Naszvadon	39
L e n k a D z a d í k o v á / Megjelent a szlovák bábszínház és bábjátás történetét bemutató kötet	42
L i s z k a J ó z s e f / A komáromi láda újraélesztése	44
H í r e k	46

K ö v e s d i M ó n i k a

Méry Beáta szövevényei és indázó vonalai*

A szőnyeg a mesés kelet egyik ajándéka, az ősi nomádok életmódjának kelléke volt. A legrégebbi szőnyeg egy Kr. e. 5. században élt szkíta hercegnő sírjából került elő, egy altaji kurgánból. A középkor során a várkastélyok hideg falainak burkolására szolgált, majd luxuscikk-ként elterjedt Európában, de a kelet a szőnyeg készítésében megőrizte hegemóniáját. A keleti (perzsa, török) szőnyeg egy-egy korai darabja kincset ér. Nemcsak használati értéke miatt rajonganak a szőnyegért. Puha, mély tónusú színei, gazdag mintázata, szimbolikus jelei, a keleten szokásos szakrális használata (imaszőnyeg) varázslatossá, vonzóvá teszik számunkra. A keleti szőnyeg jelképei, mintázatának elrendezése, szimmetriája modellezik a világ rendjét, megfogalmazzák az élet és halál, a föld és ég jeleit. Természeti és metafizikus motívumai közt ott van az életfa, a

paradicsomkert fája, a bőség, erő, termékenység, a szerencse, a béke szimbólumai. Gazdag színskálájának minden árnyalata jelent valamit, a vörös például a gazdagság színe. Formáin a szimmetria uralkodik, de minden esetben egy olyan geometrikus alapelv, amely a szövés és a csomózás négyzetárcsos szisztémájára épül.

Méry Beáta diplomamunkája a keleti szőnyeget idézte fel, a 2015 körüli évek alkotói korszaka a szőnyeg formai és tartalmi elemzésére épült. Több kiállításon is bemutatta ciklussá rendeződött szőnyeg-festményeit, amelyekben egy egyedi hangot, egy elmélyült gondolati megközelítést fedezhettünk fel. Muszáj volt figyelni szőnyegek pazar szépségének és motívumai, mintázatai keménységének disszonanciájára, muszáj volt elgondolkodni az ő festett szövetein, szövevényein.

Szintézis / vegyes technika, olaj, vászon, 180x120 cm, 2014

Indulgentia / *installáció, 2014*

Háború II. / *vegyes technika, olaj, vászon, 90x180 cm, 2014*

Festményeinek több szintje van. Amint közeledünk a képekhez, úgy tárul fel egy-egy újabb réteg, s jutunk egyre közelebb az általa felépített szövethez. Képei, az intenzív színeknek és a szimmetrikusan alkalmazott geometrikus rendnek köszönhetően távolról szőnyegnek látszanak. Közelebb lépve egy gazdag mintázatú, dekoratív réteget is látunk, egy grafikai síkot, tulajdonképpen monotípiát, amely csipkeszerűen borítja be a felületet. Ezekből a különböző rajzolatú hengerekkel felvitt mintasorokból figurák bontakoznak ki, izgó-mozgó alakok, az emberi színjáték, a minket körülvevő világ figurái. A szőnyeg színes felületén sorokba rendeződve esendő vagy éppen agresszív, fegyvert markoló, fenyegető alakok nyüzsögnek, egymás sarkát taposva üzik egymást. Az emberiség történetének széles országútján járunk, a szőnyeg felületének színes folyosóin zajlik az élet (az életünk), a mindennapok

kicsi játszmái, meg a nagy események és a nagy bajok. Ez az igazi szövevény, a szőnyeg szövetét itt már, közelről nézve felülírja az élet szeszélyes és makacsul ismétlődő szövevénye, visszatérő történetek a mozgó kis emberkéek mintázatába sűrítve. És nincs megállás, körbe-körbe haladnak a figurák, szövevényük szédítő haláltáncra válik, amely felülírja a szőnyeg geometrikus rendjét, színeinek harmóniáját, és a háborúk, betegségek, bajok alakjaiként, az apokalipszis lovasainak előfutáraiként vezet végig az élet szövetén.

A kelet a Szövevény-ciklust követően sem eresztette a művészt. Rabul ejtette Méry Beátát talán végérvényesen az a meditatív világszemlélet és az az életbölcesség, amellyel a Távol-Keleten találkozott, indonéziai utazása során. Ősztöndíjasként jutott el oda, erre az ismeretlen vidékre, amely számára inspiráló világ volt, ízeltő egy, az európaiótól

Emlékezet / vegyes technika, olaj, vászon, 90x90 cm, 2014

teljesen eltérő ízlés, kultúra és gondolkodás közegébe. Így született meg új ciklusa (korszaka?), amelyben már megújult formában jelenik meg a csodás kelet, de a nyüzsgő, mozgalmas, sűrű felület és a nyughatatlan emberi figura megörökítése megmaradt. Új technikát és formát vett át, alakított ki, de tájképei ezúttal is szimbolikus, összegező jelentőségű alkotások.

Munkáihoz a textilt választotta hordozónak, amely immár nem a festmény láthatatlan alapanyaga, hanem megmutatja magát, ő maga az alkotás. A batikolt kép, mint egy kendő, mint egy falkárpit fogad bennünket. A sűrű dekoráció oldott, indázó vonalai ornamentális hatást keltenek, pedig konkrét, valószínűs jelenetet örökítenek meg. Tájképek ezek, amelyeken hatalmas vizeket, vulkáni helyeket látunk, a tág látvány perspektívája persze immár a keleté. A dekoratív felületen, a lélegző tájban nyugtalan

vonalak áramlanak, amelyek alakok miriádját rejtik, nyüzsgő emberek figuráit, akiket csak közelről szemlélve veszünk észre. Újra csak az emberi színjátéknál járunk, olykor Hieronymus Bosch képei, a Gyönyörök kertjének, vagy a Szénásszekérnek a számtalan vétező, ostoba és szenvedő teremtménye juthat eszünkbe. Igen, a későközépkor misztikája, halálvárása által megteremtett, külsőre groteszk, valójában moralizáló, tanító szándékú képek lehetnek Méry Beáta alkotásainak előfutárai. A fiatal művész mély bölcsességgel tekint életünk és világunk történéseire, szereplőire, játszmáira, az élet szövetére, amelyben a kelet és a nyugat világképét, tapasztalatait használja fel, ismert, közös, és saját maga által megteremtett jelképekbe fogva azt.

A keleti kultúra, a maga rabul ejtő, ősi hagyományaival látszólag uralkodik művészi világán, valójában segíti abban, hogy abból a nagyon távoli

Lelkiismeret vizsgálat - Művészkönyvek / 2014

Krónikus / vegyes technika, olaj, vászon, 70x135 cm, 2014

nézőpontból világosabban lássa alkotói továbblépése útját. „E közeg, az ott élt élet hétköznapijainak mássága, egyszerűsége, személyiségem, gondolkodásom másféle működésmódja munkáimban is tükröződött és nagy hatással volt művészetemre, alkotási metódusomra. Az otthonos túlburjánzás, telítettség előtérbe került, s munkáim alappillére a hullámzó vonal és túltelített színstruktúra lett. Hazatértem után figyelmem ezen archaikus, a néplélek mélyrétegeiben fellelhető tartalmakra és ennek képzőművészeti feldolgozására irányul.” – így összegezte törekvéseit a művész 2019-ben.**

* A szöveg a művész 2015. május 21-én, a tatai várban nyílt kiállításának megnyitó beszéde alapján 2020 decemberében készült.

** Méry Beáta: *Imago Mundi (Ember a világban, világ az emberben)*, projektleírás

Miğlinczi Éva

Zománc karcolatok

/ Nagy Judit kiállítása

A Komáromban élő és alkotó Nagy Judit zománcművész a gödöllői Levendula Galériában rendhagyó, online kiállításmegnyitó keretében mutatta be tűz-zománc munkáit.

– Az elhúzódó covid járványhelyzetben sokan belefásulnak a tehetetlenségbe, Te viszont naponta, fáradhatatlanul dolgozol műtermedben.

– A most falakra került képanyag javarészt ennek az idej, 2020-as évnek munkája. Hogy mennyire embert próbáló év ez, mindannyian saját bőrünkön érezzük. Amit magam is megélek: az orientálódási bizonytalanság, a visszavonultság, a megritkult kapcsolattartás és a külső események leredukálódása. Mindez egy dolognak mégis kedvez: lehet mélyülni, napról-napra, hétről-hétre egy adott témánál maradva azt kutatni, kibontani, abból építkezni. S ebből töltekezni is lehet. Valóban mindvégig érezhető az alkotó folyamatok megtartó ereje, ami azért is lényeges, mert hiszem, hogy a képek hordozzák és továbbadni képesek ezt.

– Képeiden a megállított idő-állomásokat rögzíted.

– Egy olyan képi világba kalauzolom el a nézőket ahol kissé lelassul az idő, ahol megnyílik egy imainárius,

s mégis valószerű tér, ahol a csend otthonos s amelyben lehetséges a szellemihez való felfelé kapcsolódás. Ebben térben, ebben a létben alkotóként gyakorolta, hosszasan időzök, hogy megkíséreljek megfogalmazni és áthozni képi üzeneteket - egy arra nyitott, befogadói oldalra.

– Sejtelmes tájban megjelenő ember sziluettek, vagy égi-földi szférákat fedezzük fel képeidben.

– Arra törekszem, hogy a képek megmutassanak valamit a külső érzékekkel nem láthatóból, nem felfoghatóból, amiről mégis valamiféle bizonyosságunk van... Egyaránt vonz a fekete-fehér monokróm világa és a felragyogtatható színdimenziókba költözés. Visszatérő témám az ember, az emberi történetek, annak lelki-, szellemi aspektusai, ezeknek az kifejeződései az arcon keresztül. Membrán képeknek is hívom őket, mert áttetsző rezdülések születnek a fémlemezen. Egy áthallgatóság, egy a fátyol mögé látni akarás ez.

– Több műfajban dolgozol, de tűz-zománc alkotásaid hangsúlyos helyet foglalnak el eddigi munkáid között.

– Huszon valahány éve a tűz-zománcot választottam alkalmazott technikámul. Több okból is. Egyrészt

Lassú víz / 30x15 cm

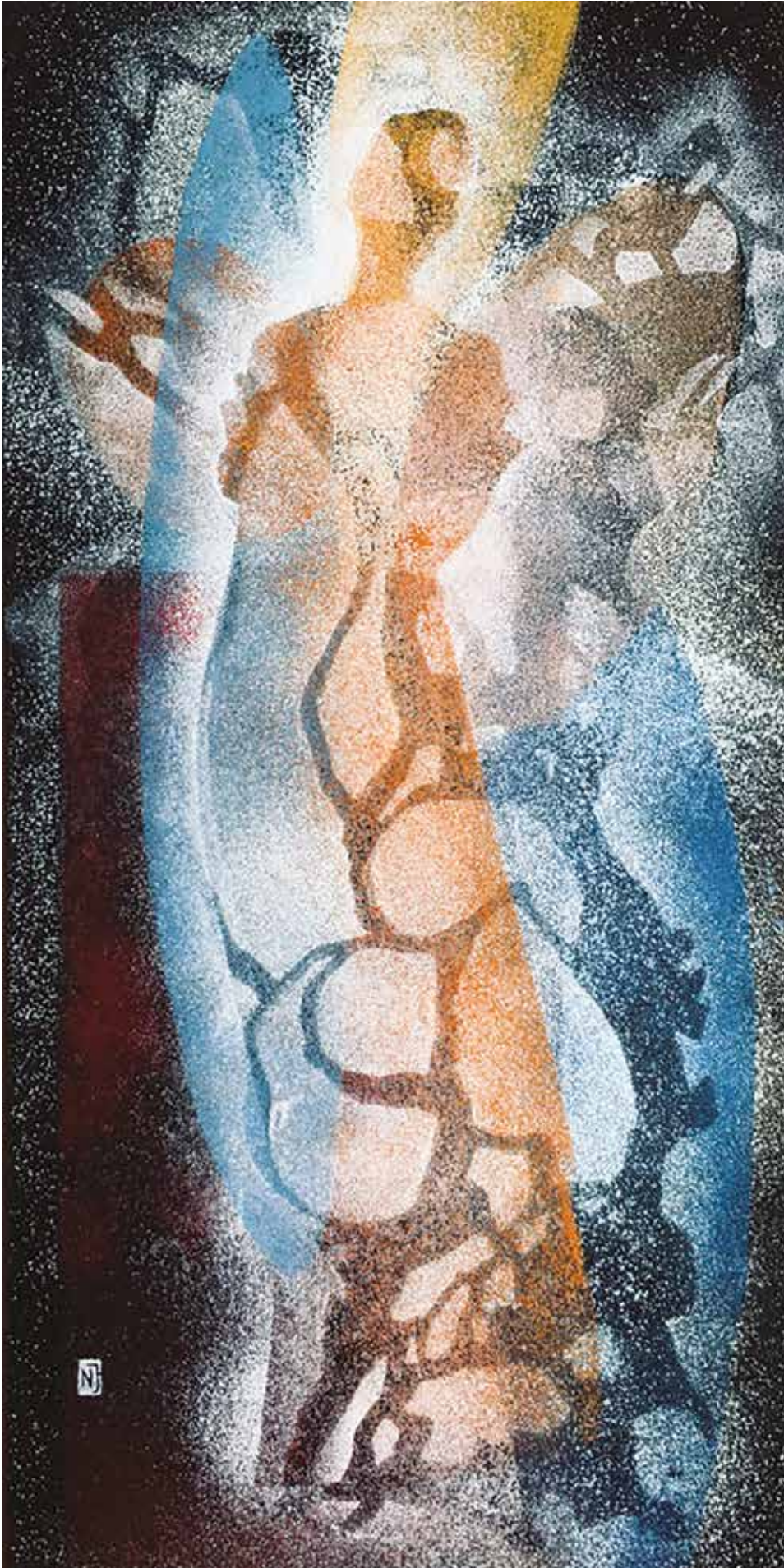
Éji láthatár / 10×10 cm

megfogott a technika különlegessége s a benne rejlő lehetőségek végtelensége, másrészt ez a festészet és a grafika határterülete, ahol a rajzos-festői attitűddömmel a legmozgékonyabban találok fel magam az önkifejezésben. Maga a technika több ezer éves múltra tekint vissza. Az ókori kultúrák szinte mindegyike alkalmazta ötvös díszítőművészetként, s e zománcműves hagyomány ma is él. Iparművészeti területe mellett létezik azonban a XV. századtól indulóan képzőművészeti vonulata is. Ez az úgynevezett festett zománc, vagy festőzománc – amit magam is művelek.

– **Az idén ősszel, 85 éves korában elhunyt Kátai Mihály Munkácsy-díjas tűzzománc-készítő, festőművész szerint : „...a zománcmunkák készítésének folyamata, az elemek (földnek, víznek, tűznek) egymáshoz kapcsolása, alkotó alkalmazása**

a teremtés folyamatának újra átélése...”

– Egy csodálatos anyagról van szó. A zománc volta-képpen porrá tört színes üveg; mely por állagban, vagy vízzel hígítva iszapzománcként vihető fel a fémlemezre. A technika sajátossága, hogy a felvitt kompozíció egy zománckemence izzó belsejében néhány perces égetéssel fixálódik. A kép a végleges formáját több festési- és beégetési fázison keresztül nyeri el. Azt lehet mondani, hogy egy tartós, örök-érvényű kapcsolat köttetik a fém és az üveg között. A tűzzománccra mint egyfajta alkímiára tekintek. 850–900 C fokos kemencében égnek, izzanak át fázisról fázisra a képek. Ebből merítik sajátos, időtálló konstrukciójukat, belső erejüket. Az átalakulások játéka ez, mely leleményességre, újragondolásra, mérlegelésre, kockáztatásra hív. A felfestett képfázis ugyanis átalakul a tűzben. Részben

Burokban / 15x30 cm

Kilátó / 15x15 cm

előreláthatóan, részben nem kiszámíthatóan színében, felületében, vonalai tekintetében is nyerhet és veszíthet. Minden égetés során. A kemencében az ő felépítettsége, a hőfok, az égetési idő és a kémia törvényei szabják meg, milyen metamorfózison megy át többszörösen, míg végül késznek mondhatom. Egy nagyon inspiratív anyag és folyamat ez. A képpel együtt lélegzem én is. Alkotóként olyan lelkülettel dolgozom, mely szerint a fémlemez érintkezési határfelület fizikai- és magasabb valóságok között. A fátolszerű vékonysággal, rétegről-rétegre felfestett áttetsző felületekbe többnyire természetelemű kifejeződések, alakok, arcok íródnak.

– **A kiállításodnak „Zománc karcolatok” a címe.**
 – A képek jelentős része ugyanis karcolt kép. A rézkarchoz hasonlóan itt is karctűvel hozom létre a rajzolatot a lemezen. Az történik, hogy a felfestett, megszártított zománcrétegbe karcolom, csiszolom

a témám. Van ennek egy filigrán, finom, érzékenysége, a felület roncsolásából származó izgalmas esztétikája. A zománccal való munkában egy megtervezett véletlenszerűséggel dolgozom. Építek pl. az egymásba úszó színfoltok játékára, az egymásra írt felületek transzparens találkozására, a színek változékonyságára. Remek helyzet ez, mert előhívja a látóerőket és olyan további asszociációkat kelt, melyek mentén aztán szervezem a képet. Ugyanakkor vizuális élményekből is indulok. A megnyilvánult, megvalósult jelenből. A képek egy részénél ezért fotót használok. Az alkotófolyamat során pedig ezt gondolatisággal, érzésekkel, teremtőerővel lényegítem át. Egy kísérletező attitűd is motivál folyton: Izgat, hogy mindezen tartalmakat hogyan hozzák, képviselik és fejezik ki színek, felületek, formák a primer és együttes erejükkel?

– **Az alkotás teremtő ereje az anyagból ered?**

Gubanc van / 15x30 cm

Visz az út / 15x15 cm

– Amikor nem a téma hív alkotásra, akkor az anyag. A réz és vaslemezek még kiaknázzható lehetőségei. A fekete-fehér sokszínűsége, a zománcbéli színkeverések lehetőségei, a különböző faktúrakísérletek... A zománc precíz műfaj. Hajlok is erre. De nem bánom, ha egy repedés, egy felületi vakfolt, vagy egyéb hívatlan részlet olykor bekerül a képbe. Nem kell, hogy tökéletesen kimunkáltak legyenek a képeim.

Az alkotás létállapot. Abszolút jelenlevés. Ilyenkor, amikor a tudatos, a tudatalatti és a tudatfeletti háttérvidéken járok, a kezeim gondolkodnak. S megélhetek egy bizonyosságot ebben a cselekvésben, ebben a spontaneitásban.

J a n k o v i ć N ó r a

Čech Gábor: Szeretem az általánosat egyedi formában megmutatni

Belépve az egykori katonatemplom épületének előcsarnokába az ember lelke áthangolódik és gondolatai már előre ráhangolódnak a látványra, ami elképzelése szerint odabent, a belső szakrális térben, amit még napközben is sejtelmesen, misztikusan ölel körbe a vén templomablakokon át beszűrődő fény, várni fog rá. Az elmúlt két hónapban sem volt ez másképpen, egészen addig, míg körbe nem nézett és nem találta magát szembe a magányosan szenvedő és áldozatot hozó Jézussal. A Golgotán. A kegyelmi állapot ígérete azonban ott volt és van a többi alkotásban, ahogy a gyökereink, a történelmünk, a hiedelemvilágunk, a hitvilágunk és minden, ami emberi és mindaz a transzcendens erő és légység, ami így együtt teszi kimagaslóvá és feledhetetlenné Čech Gábor fémszobrász alkotásait, akivel a tárlat utolsó napján beszélgettünk.

– Talán még egy kiállítás sem vonzott annyi nézőt a Limes Galériába, mint a tiéd. Számítottál ekkora sikerre?

– A korábbi kiállításaimon is rengeteg pozitív visszajelzést kaptam, de ilyen számottevő érdeklődésre nem gondoltam. Szerintem ez részben annak tudható be, hogy hetente egy délután személyesen tartottam tárlatvezetést. A látogatók feltehetik a kérdéseiket, megoszthatták velem a saját benyomásaikat. Rendkívül érdekes és izgalmas intellektuális kaland volt számomra, mert a befogadók többségében más és más, néha homlokegyenest ellenkező gondolatokat, érzéseket váltottak ki az alkotásaim, pont, mint egy jó könyv esetében, amiből mindenki mást olvas ki. Szerintem egy szobor is akkor jó, ha a szemlélők mást-mást látnak meg benne.

– Gondolom a leggyakrabban feltett kérdés az volt, hogy miképpen lehet fémből ilyen kecses, lenyűgözően légies szobrokat készíteni. Vagy tévedek?

– Valóban elég sokszor faggattak erről. A fémről vagy a vasról a legtöbbször egy kovácsműhely képe villan be az embereknek. Az én szobraim azonban nem kovácsolással, hanem hegesztéssel készülnek. Apró hengerformájú vasdarabkák, alkatrészek vannak egymás mellé hegesztve. Így tudok íveket, lágy formákat létrehozni. Ritkán, nagyon ritkán rajzolok vázlatot. Általában van egy gondolat, egy történet, egy érzés, ami foglalkoztat és adja a témát. Az elképzelésem megvan, mondjuk tudom, hogy bika lesz, de a végső forma a munka során alakul ki. Néha napok alatt készül elkészül egy szobor, néha hetekig dolgozok rajta, mégsem érzem késznek. Ellenben a Sárkányölő Szent György tanulmány-nak készült, de végül rájöttem, hogy be van fejezve. Meg kell tanulnom azt is, hogy ha úgy érzem, hogy kész, akkor igenis tegyem le a hegesztőpákát, és ne érezzek készletést, hogy még egy darabot, meg még egyet és még egyet hozzá olvasszak.

– Hihetetlen az általad teremtett világ kettősége, az anyag átváltozása. Hogy ismerted fel a benned lévő elhivatottságot, a saját, nem éppen megszokott, művészi utad irányát?

– A komáromi Magyar Tannyelvű Gimnáziumba jártam, amiért nagyon hálás vagyok a sorsnak. Kiváló tanáraink voltak, akiknek köszönhetően stabil, jól

megalapozott értékrenddel és olyan tudással léptem ki érettségi után a világba, amire a mai napig építeni tudok. Közben azonban eljártam egy autószerelő műhelybe, besegítettem, ha szükség volt rá és engem annyira megfogott az a közeg, hogy később egy szakmunkásképzőben kitanultam a szakmát. Sokáig dolgoztam is benne, de közben már a használhatatlanná vált alkatrészeknek elkezdtem más formát adni. A fém nem egy élő anyag. Nincs benne lágyság. Rideg. Nem szeretem a dicsekvést, sem az önfényezést, de ahhoz, hogy elvonatkoztatva az anyagot az alaptulajdonságaitól, ebből kecses, lágy, néha már légies tárgyak legyenek, tehetség kell. Egyik munkámat sem tartom tökéletesnek, mert ha bármelyik is az lenne, csak azt az egyet állítanám ki. Nagyon kritikus vagyok magammal szemben. Ez visz előre. A *Sors fonala* c. munkám pont arról szól, hogy az életünk kereke a kezünkbe van. Az igaz táblát azonban nem a szavaink alapján ítélik nekünk oda, hanem a tetteink alapján. Fontos alapérték az igazság. Az igazság keresése és az ehhez kötődő élet-elv, hogy nem hazudunk. Önmagunknak sem. Ha jó, akkor jó, ha nem, akkor azt kell elfogadni és javítani vagy újra nekiveselkedni.

– A márvány könnyen hasad, a kőből nagyobb darab pattanhat le, a fa repedhet. A fém esetében mi a kritikus pont? Lehet korrigálni?

– A kő- és fafaragókkal szemben az én nagy előnyöm, hogy itt lehet javítani. Ha esetleg egy nagyobb

résszel nem vagyok megelégedve, akkor egyszerűen letöröm, a kisebbeket pedig lecsiszolom. Az én képzeletem szabadon szárnyalhat, nem kell alkalmazkodnom az anyag adottságaihoz. Egy kötömb esetében az alkotó, kénytelen annak a formáját és adottságait figyelembe venni. Tulajdonképpen az anyag adja meg, hogy mi lesz belőle. Nálam ez fordítva működik. A semmiből építkezem. És ez nagyon jó, mert így az alkotásokon keresztül, szavak helyett, ki tudom fejezni magam. Azt szoktam mondani, hogy az általánosat egyedi formában tudom így bemutatni.

– Ha valami nem sikerül úgy ahogy azt elképzelted, azt kudarcként éled meg, vagy inkább tapasztalatszerzéseként?

– Az elmúlt közel két évtizedben, amióta autodidakta módon elkezdtem komolyan és elhivatottan foglalkozni a fémszobrászattal, kizárólag a saját hibáimnak és sikereimnek köszönhetően tudtam tökéletesíteni az alkotás folyamatának technikai részét. Amit elértem azt önerőből értem el és ez egy áldás. De soha nem éltem meg kudarcként, ha valami nem lett azonnal olyan, ahogy azt én elképzelttem. Idegeskedni, bosszankodni meg egyáltalán nem szoktam miatta. Egyébként is egy végtelenül nyugodt és kiegyensúlyozott ember vagyok. Ha

esik, ha fúj én mindig megtalálom a saját lelki békémet. Ha meg feszít valami, akkor azt kidolgozom magamból. A legjobb terápia. Ugyanolyan teljessé teszi az ember életét, mint az olvasás vagy a futás.

– A Két Lator, a Golgota, a Hetedik Ecloga és a többi szakrális témájú alkotásodnak nagyon komor és mély, mondhatni drámai üzenetet hordoz. A történelmi bűnök megismétlődése, az élet végességének kérdése állandóan foglalkoztat, vagy életed egy korszakához volt köthető?

– Mindenki életében vannak nehezebb fejezetek. Az ember saját lelki világa kivétel az alkotásaira. Egyszer Berecz András mondta, hogy „a bánat az élet kovásza, arra szüksége van mindenkinek, nem csak egy alkotónak”. Esetemben 2005-2008 közti periódus az, amit nevezhetünk szakrális korszaknak. Akkor készültek az említett alkotások is, de néha a mai napig visszatérnek ezek a témák. Háborúk, üldözések, menekülés, pusztulás és pusztítás, csupa olyan fogalom, amivel nem csak a történelemlények, de a hírek is tele vannak. A Nizzában álló Notre-Dame-bazilikában történt októberi merénylet emlékére készült szobrom is ott volt a harmincnégy kiállított mű közt a Limes Galériában. Ahogy az a buszta is, amit édesapám temetése után készítettem róla. Bár sokan az én arcomat vélik felismerni benne.

Limes Galéria - kiállítás enteriőr

Čech Gábor szobrászművész

– Nagyon sok ember egész életében azt hajtogatja, hogy nem szeretne hasonlítani a szüleire, követni a példájukat, aztán azt veszi észre, hogy néha nem a saját maga hangján és nem a saját gondolatait adja tovább, hanem az anyját vagy az apját. **Szélmalomharcot vívunk. Önmagunk és a világ ellen.**

– Az én Don Quijotem másképp látja. Előtte a probléma, megijed, megtorpan, aztán rájön, hogy nem kéne harcolni, legalábbis sokszor nem, inkább elfogadni a helyzetet, józanul átgondolni és megoldani. Vagy elengedni. Pirandello: *Az élet, melyet neked adtam* c. műben írja, hogy „Állva, állva kell szenvedni percről percre. Elérkezik a pillanat, amikor kihagy a lélegzet, az ember elhagyja magát, könyörög: Ó, Istenem! Nem bírom tovább, hajlítsd meg térdemet!

De nemet mond. Azt akarja, hogy állva éljünk e földön, percről percre, és soha ne pihenjünk meg.”

– **Több csallóközi települést díszítik a magyar eredetmondákhoz kötődő köztéri szobraid. Van köztük személyes kedvenced?**

– Mindig éppen az a kedvencem, amin dolgozom. Hosszabb ideig tartó munkánknál ugyan a vége már kicsit nyögvenyelős, mert már lépnék tovább, már kezdeném az újat, a következőt, ami már a fejemben van. A magyarság eredetéhez kötődő dolgok, legyen az tárgyi vagy írásbeli különösen fontosak számomra. Minden embernek szüksége van gyökerekre, a nemzeti hagyományokra, mert nélkülük nehéz önazonossá válni. Mindig öröm számomra, ha a magyarságunkhoz kötődő turulmadárra vagy életfára kapok felkérést.

Fotó: Krüger Viktor

M i ĝ l i n c z i É v a

Műteremlátogatás Szajkó István festőművésznél

„A völgyben már besötétedett,
de Lak felett még fénylik az ég,
és a narancsszóródásban a gerincen kirajzolódnak a fák.

Ennyivel megint nehezebb lesz meghalni.”
(Oravec Imre: Erdőszél)

Szajkó István életútjának egyik igazodási pontja Lókút. Ebbe a mesélő nevű Magas-bakonyi faluba ingázik a festő húsz éve. Szabadkáról oda, majd vissza. Otthona az, ahol a műterme van. Mindkét helyen megteremtette magának az alkotás mikroklimáját, de azt Ő is tudja, egyszerre két helyen nem lehet ...

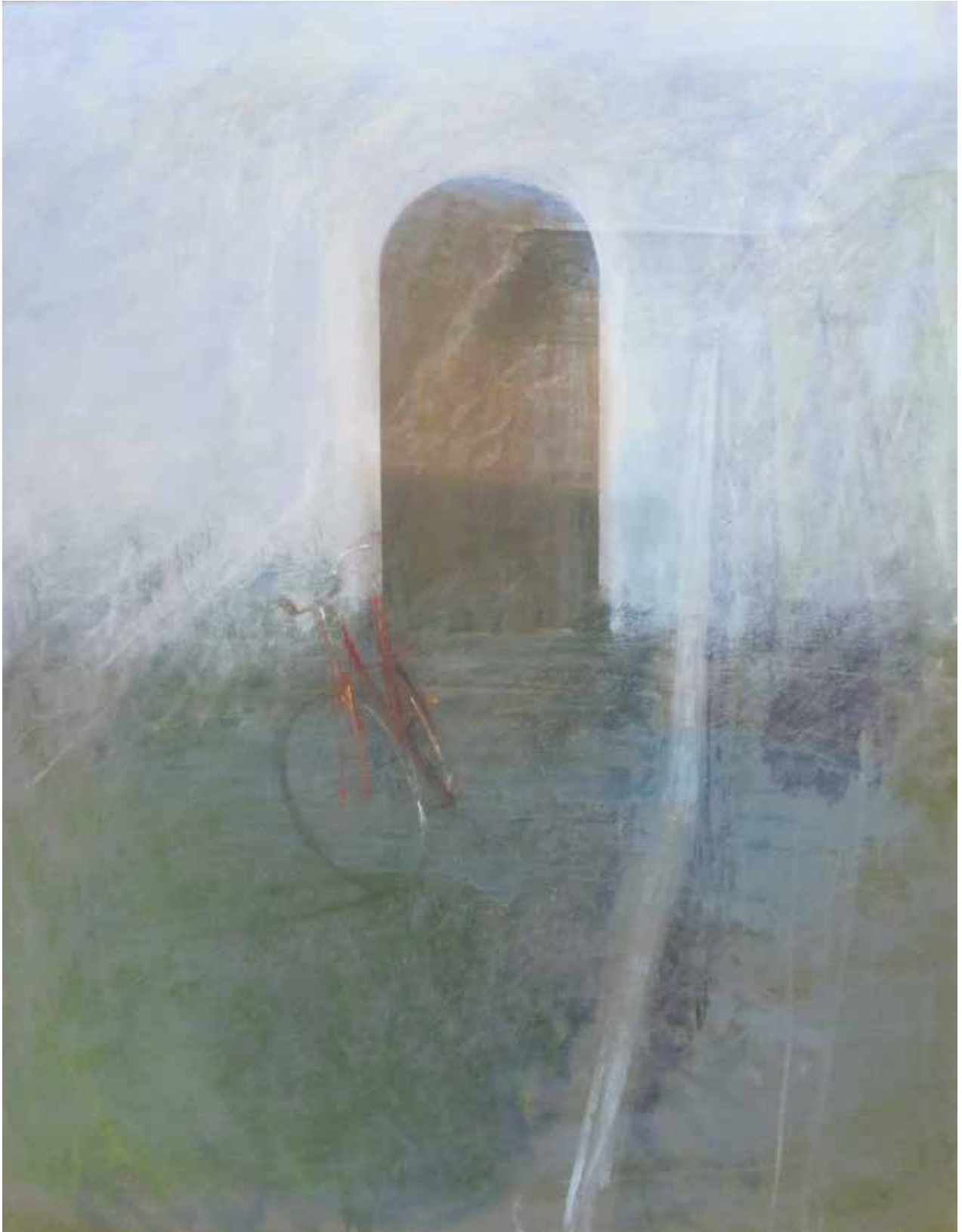
Záporos-szivárványos nyári délutánon a lókúti háztetőn átvillódzó napsugarak vakítják a szemet. A ház melletti pincetetőről hangtalan folydogál le a csend a kertre, s a műteremből sorra libbennek ki a festmények az udvaron álló festőállványra. A festő lesimítja képeiről a várakozás porát, s azok megelevenednek.

Lélekkút

Szajkó jelszerű művészetében markánsan van jelen a kerékpár ábrázolása. A mindig mozgásban lévő útkereső alkalmatosságnak mozdulatlan pillanatait örökíti meg a festő. Ezt az elgondolkodtató idődimenziót szerepelteti képeinek középpontjában. Ebben az ismételt jelrendszerben érzékletesen idézi

A művész a tárgyakba szellemült lét rétegeit fejtegeti, így teremtve meg újra és újra a lélektárgy mítoszát.

Szabadkai pinceajtó / 100×65 cm, olaj, vászon

meg az élet nyomvonalait, az őrlődések, és az örömdés állapotának felkavaró momentumai jelennek meg műveiben. Ahhoz, hogy ne vesszünk el a mű egészében, és megfejtsük kódolt üzeneteit, fel kell kutatnunk azt az ősforrást, mely a művész emlékeit, tapasztalásait rejt. A rendkívül gazdag képanyag fontos életgyökökből, gondolattöréde-

kekből építkezik. Szabó igyekszik minél kevesebb részlettel elmesélni a történeteket, de ha jó olvasuk szimbólumrendszerét, a valóság, s annak képi megfogalmazásából kivételes hitrege bontakozik ki. Kompozícióiban az idő-időtlenység, a valóság-látomás egyidejű megjelenése keveredik. Szellemi és festői eszköztárával fogalmazza át a hétköznapok

Fekvő bicikli / 100x120 cm, olaj, vászon, 2005

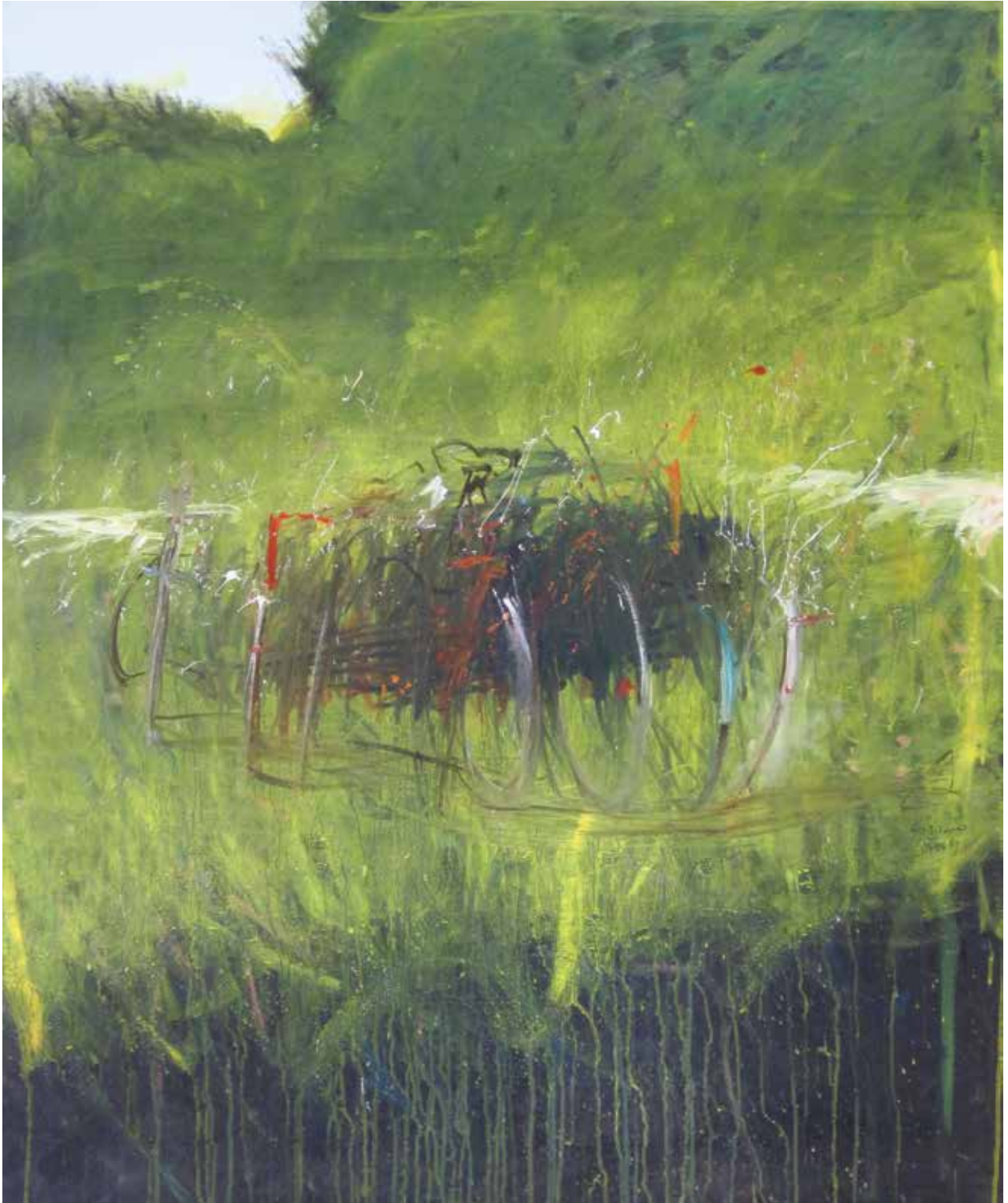
nyugalmát, a vágyódásokat, a kirekesztettséget, a tartózkodó boldogság tünékeny pillanatait. Heves módszerességgel kutatja az élet történéseit. A megélt élményeket egyfajta logikus rendszerben, asszociatív motívumokkal rajzolja papírra. A külsőségek nem érdeklik, a lényegre kutatja szakadatlan. A művész a tárgyakba szellemült lét rétegeit fejtegeti, így teremtve meg újra és újra a lélektárgy mítoszát. Szajkó lélekándoroltatási élményében az önmegismerés és a megmérettetés áll. Megrendítő szakrális merészséggel, szenvedélyesen festi a rezzenéstelen csendet, s közben szembesül az Isten adta létezéssel.

Örvénylő por

A festőművész alkotói pályáját a pasztell, a por-kréta használata gazdagítja. A rajzeszköz tudatos és improvizatív használata építi a szajkói életművet. Önki-fejező akaratosság ez. Van úgy, hogy a krétája alig hagy nyomot a papíron, s ezek a szinte láthatatlan ökörnyálszálak adják ki a rendszer alapját, máshol magasztos gesztusok, erőteljes satírozások őrzik a keze nyomát. A porkréta puha textúrája beleragad a festő ujjbarázdáiba, s a kézéről a papírra tapadó színes porból az élet sokszínűségének meséi lesznek. Az ember nyom rovások keverednek a kanyargó pasztellcsíkokkal, s néhol átláthatatlan gubancszerkezetté, máshol laza szövédékké egyesülnek. Ezek

a gubancok a valóságot, vagyis a valóság megidézésének illúzióját közvetítik. A háttérben összemósódó színfoltok és -sávok artistikus keveredéséből a szenvedélyek megélése, s azok megszenvedése bontakozik ki. Ennek a bonyolult grafikai szerkezetnek örvénylése sokatmondó. Mesél az idegenbe elvagyódásról, a kitaszítottságról, a kósza látomásokról, az időtlenség misztikumáról, a térdimenzió mögötti sugárzó tudás lehetőségéről, és sejteti a hétköznapi szürkeségét feloldó reményeket. A vonalszövevények súlyos növényi nyalábokká állnak össze, s ez a tájillúzió egyben a semmiben lebegés forrása. Ez a bonyolult tájképzet a vágyak hordozója is. Nincs horizont, nincs térvizonyítási pont, csak a kerékpárlelkek átlényegítését szolgáló szándék. A transzcendens lelki állapot, a csönddel való csatározások, a szétáradó harmónia van jelen szinte minden képében, s ez a jelenésszerű, meditatív lebbelés a szajkóizmus esszenciája.

Az e fajta művészi közvetítés új szellemi síkon egyetemessé teszi a drámai folyamatokat. A léleklabirintus harcait az esztétikum síkjára transzponálja, ezzel egyfajta kognitív párbeszédre készíteti a képnézőket. A tájélmény rétegeinek visszafogottsága, a múlttól való rituális megtisztulás lehetőségének felmutatása a festői attitűdöket tükrözi. Ezeket az amúgy szokványos, alig megfogalmazható láttatásokat Szajkó

Biciklik zöldben / 120x100 cm, olaj, vászon, 2019

karakterisztikus önkifejező gesztusrendszere felülírja, és képeinek gondolatisága megzabolázhatatlanul töri át az emberi képzelet határait. Gyengéden nivellálva ügyel a részletekre, s mindezeket a piktorális csodákat a Szajkó-képekre jellemző színvilággal erősíti. A befelé forduló meditatív lelki tereket meleg terra-színekkel jellemzi, melyek a természet közelségének nyugalalmát is érzékeltetik. A penészzöldek, a kopott munkáskabát-színek, az okkerek, a fáradt levendulák, a pernyeszürkék, az ánizskékek, a sárfeketék,

a hajnalpirosak, a tört tónusú pasztellek expresszív kölcsönhatásba lépnek. Megváltoztatják egymást és kettéválaszthatatlanul, összefonódva egyesülnek.

Útkeresés

A Szajkó-univerzum metszéspontjában álló kerékpár és a háttér dramatizált egysége speciális filozófiai kapcsolatrendszerbe szövi az emberi lét emlékeit, ugyanis Szajkó tárgyak (kerékpárok) helyett léleképítőményeket fest. A kitaszítottság/elvágódás az útke-

Önarckép biciklin / olaj, vászon, 130x100 cm, 2017

resés és a befogadás/visszatérés izgalmas, egyben fájdalmas stációit láttatja a képsorokban. Generációs problémákat, a kisebbségi lét dilemmáinak vetületeit, a tradicionális lépcsőházból való menekvést fogalmazza meg az allegorikus élettörténetekben. Szabadságra, produktív vagy kreatív gondolkodási folyamatokra vágyás szimbóluma a vastárgy. Szellemi, erkölcsi és fizikai értelemben definiálható a művekben megfogalmazott szándékszabadság. A léthatárokat feszegető alkotó festményein a megjelenő jelentéskörök szignifikánsan vannak jelen. Az ellágyuló

és konok formák a képnek olyan elemei, melyek a társadalmi-kulturális konvenciókat elvetik, s a szabadság teljességét élvezik. Ám a függetlenség és önállóság nem csak gondtalan örömmel jár. Az egyedül-lét kiszolgáltatottsága felerősíti a fájdalmakat, s a szorongások megbékélyozhatják a tiszta gondolatokat. Szajkó a kerékpárteremtények esendőségén keresztül hívja fel figyelmünket a sorskérdésekre. Rajzaiban a bicikli kerekeinek hangsúlyos megjelenése az útkeresését, a szabadságot, míg a leheletnyi vonalakkal megrajzolt, alig látható kormány az irányí-

A lókúti Pajta-Art

tást nem tűrő dacot szimbolizálja. Szajkó a távoldás-közeledés élményével perlekedik, s az ősbizalom aspektusainak megismertetésére törekszik. Metaforákkal dokumentálja a látvány pillanatait. Fotografikus, élményű jelbeszédében a kerékpár térbeli helyzetéből az aktuális lelkiállapotok, útirányok olvashatók le. A bezárt ajtók előtt ácsorgó, lámpaoszlopnak támaszkodó – a képnézővel szemben álló – kerékpár ízlelgeti a megindulás nyugtalanságát. A vázvörös izzása még a sorskeresés hevületét jelzi, mely szín a bolyongások során barnás-szürkés földszínre változik. A vándorúton a jármű mindig távolodik, így annak hátulsó, parázsló prizmjája kerül a középpontba, ez egyfajta segélykérésnek, helyzetjelentésnek fogható fel. Beazonosító jel hátramaradottaknak.

A nagy menetelés pihenőállomásain több kerékpár találkozásának lehetünk tanúi. Fáradtan fekszenek a zöldellő mezőben, szemlélik egymást, de legtöbbször a magányos kerekkezést látjuk. Elérni a végtelen távolságban lévő új élet lehetőségét megakad az ábránd szintjén. De ha néha mégis áthatolnak a vonaldzsungelen – amely mögött egy tündérvár, avagy az infernó birodalma is lehetne –, rájönnek, az élet túl rövid egy új létforma kialakításához. A régi boldogság-boldogulás megélése, annak megtartása nehezedik az utazóra.

A tájszentély mögötti megváltás reménye a festő kezében van. Szajkó az elzálogosított érzelmeket visszaadva, az élménysokkot enyhítve tereli a haza vezető útra az emberarcú kerékpárokat. A festő azt sugallja, hogy a befogadó otthon emberségénél nincs nagyobb örömforrása a létezésnek. S azt is

tudatja, nem kell mindig kerékpároknak álcázni magunkat. Merjük vállalni létünk változásait, egyéniségünket, akkor lehetünk biciklik, bicók, bringák, bicajok, brinyók, cajgák, cangák, kerók, kétkerekűek, és még akár drótszamarak is.

*

A művész fizikai megjelenése, arckifejezése, tekintete, tartása (és kutya-imádata) sokat árul el művészetéről. Lényé belehelyezhető abba a világba, amelyet létrehozott. A párafelhős, zöldellő krétanádas mögül figyeli a világ harsányságát. Kikacsint ránk és visszavonul a nesztelen Bakonyba. A ködpárás látóhatár, az égbe nyúló kaliforniai mamutfenyő, a domboldalba vájt pincegádoroltár, az emlékeket őrző kalap, a házra futó lila akácillata erősíti az alkotás csendjét. Műtermében sült kacsalemeztelenített csontjai meredeznek a tányéron. Ropogós kenyérsercli és a „rakija od voca” párlata idézi az otthon-itthon melegségét. Szajkó a szilaj indulat és a kiegyensúlyozottság megjelenítője. Az ember végzetét egyetlen végső mozzanattá tömöríti születéstől haláláig.

Művészetét a társadalmi, a politikai és az esztétikai eszményeknek ellenáll, s bár festészetét érintőlegesen kapcsolatba kerül néhány stílusiránnyal, de azokon felülemelkedve teremtette meg a Szajkó-galaxis képtárát.

Fotó: Miglinczi Éva

W e h n e r T i b o r

Ami már nincs és ami még nincs

/ Kárpáti Tamás festészetéről

Dereng. Gomolyog. Szüremlik. Tünedezik. Lappang.

Ezekkel a napjainkban már alig-alig használt, mély érzelmi töltést hordozó szavakkal és kifejezésekkel is csak bátortalan kísérletet tehetünk annak leírására, hogy mi zajlik, mi történik, mi és hogyan jelenik meg egy Kárpáti Tamás által festett képen. A történet, a jelenés ugyanis ott van és mégsem tetten érhető, mert mintha elillanna, de csak azért, hogy aztán újra felbukkanjon, de végül mégis szertefoszlik a foltok mélyrétegeiben. Ezek a tűnékenységekbe burkolózó képi történetek és jelenések egyszerre konkrétak és költőiségekben feloldódók: bibliai és mitikus alakokként, szakrális és mitológiai elemek-

ként és rekvizitumokként, átszellemített természet-organizmusokként, vagy az ún. valóságra utaló motívumok álarca alatt.

A hagyományos művészettörténeti regisztráció szellemében leszögezhető: a XX. század utolsó harmadának és az új évezred első két évtizedének – a szocializmus és a rendszerváltás Magyarországnak – minden lényegi korjelensége, ellentmondása, súlyos értékvélsége ott motoz Kárpáti Tamás szakralitással determinált, alapvetően transzcendens lényegű, az emberi létezés alapkérdéseivel viaskodó, metaforikus piktúrájában. A múlt évszázad hetvenes éveitől töretlenül épülő Kárpáti-életmű

Styx / olaj, fa, 40x50 cm, 2009

Sövény / olaj, fa, 50x60 cm, 2009

rendkívül lassú és megfontolt munkával készül, vagy inkább: elmélyült meditációk és tűnődések-érlelte képeinek megközelítése – leírási és értelmezési kísérlete – során számos fontos szempontot mérlegelhetnénk, és következtetéseinket a korábbi esztétikai és kritikai reflexiókkal összhangban, kiváló művészettörténészek, mások mellett Supka Magdolna és P. Szabó Ernő eszmefuttatásaival egyúttahangzón vonhatnánk meg. A 2010-es évek festészeti és szobrászati műegyüttese szervesen kapcsolódik a művész korábbi alkotóperiódusainak nagyívű természetéhez, s ezáltal egy fontos, megkerülhetetlen, korjelző, a jelenkori magyar művészetben egyedülállósága révén is a legmagasabb széfrákba emelkedő festői oeuvre összefoglaló érvényű kollekciójának művei között szemlélődhetünk. A roppant következetes, nagyobb fordulatoktól mentes életmű kapcsán elemezhetnénk a klasszikus képalkotás hagyományának szívós továbbélését, az olajfesték mesterei, a legnagyobb mestereket idéző kezelését, a klasszikus kép-forma fenségének tiszteletben tartását. Megvizsgálhatnánk az e festészet lényegi vonásait megteremtő fantasztikus érzékenységű kolorizmus már-már totális voltát, s ennek egyik

mellőzhetetlen technikai eszközét, a lazúrtechnikát. Megidézhetnénk egy évtizedekkel korábban működött interpretátort, aki a kloritot vizsgálva megállapította, hogy „Kárpáti Tamás nagyobb részét a meleg színekre (narancsok, okkerek, sárgák, pirosak) építi kompozícióit, és e világos, meleg színek egyértelműen a derűs érzelmek – öröm, gyengédség, optimizmus – kifejezési szándékát mutatják. De amilyen viszfafogott s ennek következtében árnyalt a színskála, olyan kevés szavú, csendes és érzékeny a megjelenített érzelmi világ is.” Ez a színskála napjainkban is meghatározó – de azért megjelentek a sötétebb árnyalatok, így a kátránysötét fekete, és elsősorban a kisméretű kompozíciókon egyre jelentősebb szerepet kapott a már korábban is preferált hideg zöld szín –, az előadásmód azonban a maga lényegében nem változott. Hacsak mélyértelműbbé nem vált.

Ezeken a formai jellemzőkön és jellegzetességeken nagyvonalúan túllépve megkísérlelhetnénk a műveket átlengő transzcendenciát és szakralitást vallatóra fogni, tanulmányozhatnánk a bibliai utalások bonyolult, esetenként furcsa kiemelésekkel átszőtt rendszerét, és meditálhatnánk a különöségeikbe emelt, a foszlányszerűségekbe oldódó

Szent kehely / olaj, papír, farost, 47x21 cm, 2007

Este megint / olaj, papír, farost, 42x21 cm, 2008

természetidézésen, s a művek borzongató atmoszféráját élesztő, varázslatosan határtalan, a befoghatatlan és beláthatatlan szférák felé megnyitott szabad téren. Összevethetnénk az alkotásokat, a művekbe foglalt témákat, megjelenítéseket, kifejezéseket és üzeneteket a művész egyik önvallomásával, amely kulcsot adhat a képekhez és amely így szól: „*Valóban, egész létezésem a Biblia kisugárzása körül forog. Az életem úgy gördül, hogy ezek a témák vesznek körül, ezekkel a gondolatokkal és saját lelkem pallérozásának szándékával élek. Mindez nyilván a képeimen is megjelenik. A festményeimen látható alakok az én angyalaim, az én Szent Józsefeim, a tájak az én bibliai tájaim. Ez alatt azt értem, hogy bennem így fordulnak elő. ...A lélek a lényeges. Hitel kell élnünk, illetve törekednünk kell rá, hiszen olyan rettenetes világ van! Minden rossznak ki vagyunk téve, és – mint tudjuk – gyarlók vagyunk. Az ember egész élete küzdés, de mégis gyönyörű küzdés. Igyekeztem valamiféle tisztaság felé.*” A gyönyörű küzdés ígézetében, a tisztaság-vágygal áthatott Kárpáti Tamás-piktúrában a bibliai szereplők a megszokottól elszakadó, új arcokat öltenek, a krisztusi életutat és áldozatvállalást követő jelenetek révén a korábban megismerttől eltérő, mindig más történetek rögzülnek, és a vissza-visszatérőn megidézett

rejtelmes természet, a táj is szakralitással itatódik át: a több évezredes keresztény ikonográfia átírt, átértelmezett, varázslatosan személyessé és bensőségesse avatott festői jelenségének tanúi lehetünk. Az emelkedettség nem elidegenítő, hanem magával ragadó.

Ebben a festői jelenésben minden tűnékenységben játszó, minden elomló, minden bizonytalanságokba vesző, és ha véletlenül mégis úgy véljük, hogy körvonalazódik valamilyen biztos pont, akkor is csak az emlékezés homályán és a múlt ködén át előszüremlőn, mintegy lebegővé vagy légiessé válva, a gomolygás soha nem lanyhuló hullámaiban hánykolódva, lappangón, látomásszerű jelenésként rögzülve jelenik meg. Mintha a következő pillanatban az alakok és a tájak elmerülnének a színek, az elomló folatok hullámaiban, mintha könnyedén elillannának, mielőtt pillantásunkkal birtokba vehetnénk őket. Ebben a különös festészeti univerzumban a sejtésszerű bizonyosságokat – ha vannak egyáltalán ilyenek – újra meg újra kérdőre vonja a dolgok lényegét hasztalan kutató, dús festőiségekbe burkolózó kétely, amely egyszersmind kaput tár, utat enged az átélés, a beleérzés korlátlan lehetőségeinek is.

Mit kezdhet a felületek korszaka a mélységek művészetével?

Hajnal / olaj, vászon, 40x50 cm, 2009

Láz / olaj, fa, 35x18 cm, 2009

Mit kezdhet a csillogó, villogó, gyors képváltások reklám-vizualitása a mozdulatlan, hosszú átélésre és elmélyült szemrevételezésre szánt képekkel?

Mit kezdhet az agresszív, villámgyors kontrákkal, a kapásból meghozott ítéletekkel, a cáfolhatatlannak vélt minősítésekkel a lassú és szelíd meditáció?

Mit kezdhet a magabiztos kinyilatkoztatásokkal a folytonos kételkedés?

E kérdések Kárpáti Tamás festészetének jelenva-

lóságáról, termékeny konfliktusairól tanúskodnak.

A köznapiságok szennyével és salakjával szembeszegülő emelkedettségről, a lármába ékelődő csendről fogalmaznak meg elodázhatatlan kérdéseket és bizonyosságokkal kecsegtető válaszokat.

Kárpáti Tamás szép, szomorú festészete: ami már nincs és ami még nincs.

Fotók forrása: Kárpáti Tamás monográfia, T-Art Alapítvány

M a l d r i k G á b o r

Grafikai reflexiók

Bugyi István József grafikusművész és Lisányi Endre képzőművész-esztéta a közös sztori kiállító, a forgatókönyv írói, rendezői, főszereplői. A kiállító művészek sok esetben azonos gondolkodásúak, azonban természetükből, gondolkodásukból adódóan mégis eltérők. A tárlat – Grafikai reflexiók – tükrözi a művészek közötti kölcsönhatást, együttműködést, feltárja az alkotások eredetének forrását, érezhetjük kifejtett energiájukat, egymáshoz való viszonyulásukat megmutatva a grafika sokszínűségét.

Bugyi István József szűk három év vegyes grafikai eljárásokkal készített munkáiból láthatunk válogatást. Ősapáink, ősanyáink háncsból madzagot sodortak és arra kötöttek csomókat. Ennek segítségével különféle tevékenységekhez, feladatokhoz különböző csomózásokat használtak, használunk a mai napig is. Nos, e gondolatrögzítés mentén haladva, kell nekünk ezeket visszafejtenünk és megérthetjük, mit üzen a belsőjében

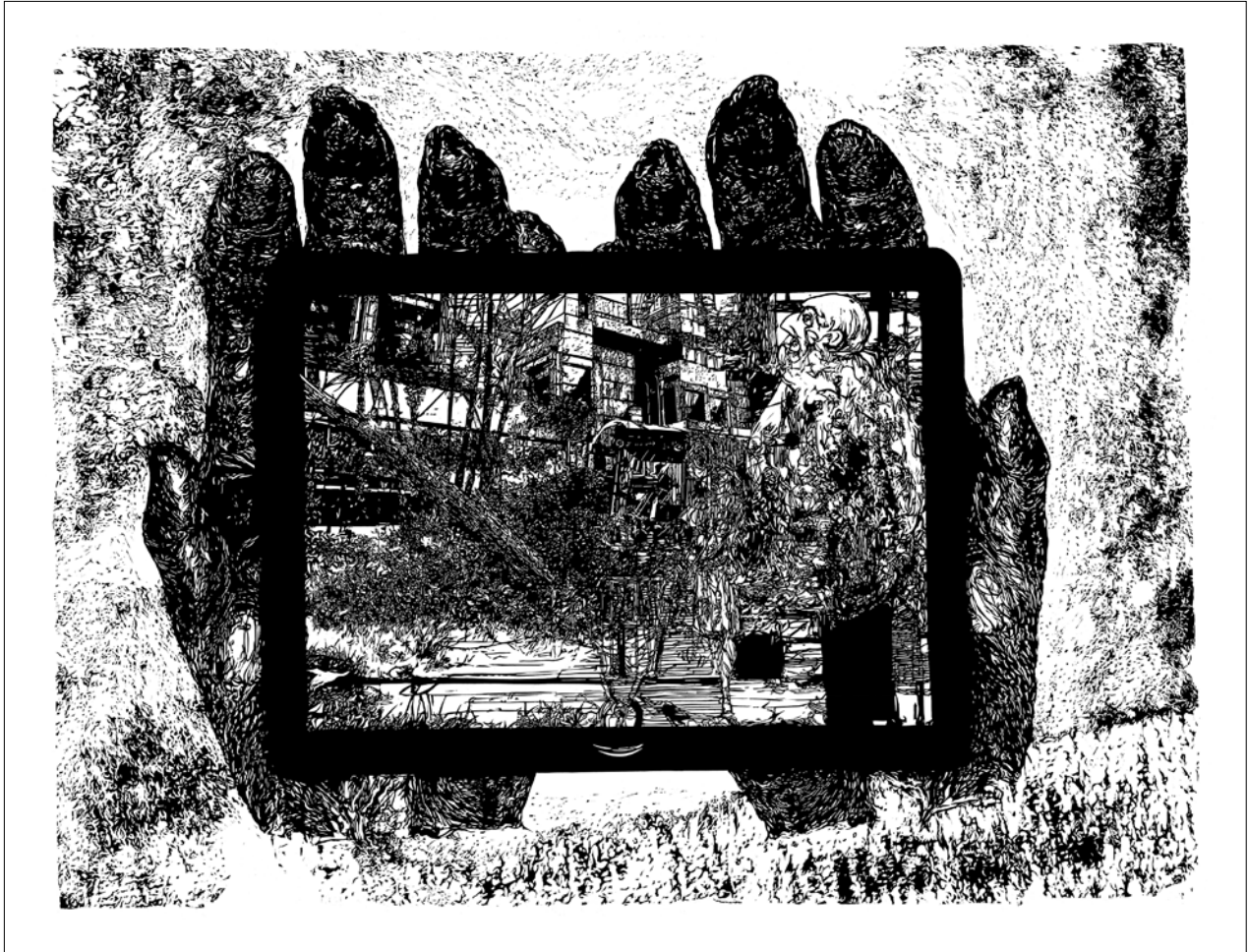
folyton forrongó ifjú. Neves alkotótelepek alapító és rendszeres résztvevője, tematikus telepek meghívott állandó tagja, ahol „tanul” Ő maga is, az elméleti és gyakorlati tudás látatlanul is a fejekbe és a hátizsákokba száll, és minden résztvevő hazaviszi. A megszerzett, átszűrt tudást önzetlenül átadja fiataloknak, magántanítványoknak, kortársaknak. MAOE-ban, különböző művészeti tanácsokban, egyesületekben betöltött szerepe által is tanít, támogat, szervez, többek közt bemutatók, pályázati anyagok, lehetőségek megosztásával.

Barangolva a kiállításon István megfogalmazása szerint a „... mindennek a közepén” találjuk magunkat. Valószínűsíthető, hogy az iránytűje felmondta a szolgálatot. Az egyedi grafikai eljárással készített képen egy mélabús személyt úgy látjuk, mint, aki elvesztette hitét, minden ingóságát. A forgatag szorosan körülveszi, a városi zsúfoltság, az emberek rátelepednek, vagy épp közönyösen

Bugyi István József, Lisányi Endre és Maldrik Gábor a kiállítás megnyitóján

Bugyi István József / *Revolúció 2.*, linómetszet, 55x72 cm, 2020

kimagaslanak, és látszólagos dolgukat végzik. Azonban minél jobban tűnődünk a kép előtt, megtaláljuk az elveszettnek tűnt irányokat és rádöbenthetünk arra, hogy milyen kölcsönhatásban vagyunk saját magunkkal, környezetünkkel, a formált, épített világunkkal, bolygónkkal.

Napjaink forradalmi változásait megélve, azokat használva, az alkotó a tudománynak a drasztikus fejlődését karikírozza immár másodszor „*Revolúció 2.*” metszetén. Pislogunk és egy kimerevített képpel állunk szembe. Világunk méretéhez viszonyítva folyton kérdez a mai korunk igen aggasztó alakulásáról. Gyarapodást eredményez, vagy befelé fordulást, hanyatlást jelent ...? Nem tudom! Kívülálló néző, digitális eszközt tartó teremtmény, gorilla, vagy a második emeleti ablak selyemfüggönye mögül a bámeszkodókat, bevásárlókocsit toló, erdeinket irtókat lesem, figyelem meg. A változás szele kristálytisztá vonalat húz a pazarlásunk és kényelmünk felé. Honnan is indultunk és hová tartunk? Az enyém, az énképem, az én énem, az én az én az én!

István a Zenebona kiadó számára már több éve, rendszeresen készített sorozatképei közül is láthatunk két újabb gyöngyszemet. Az egyedi tollrajzok mutatják a művész alázatát, vonzalmát, a zene

iránt. De, ki ne dúdolna egy-egy fülbemászó dallamot, kinek, ne lenne romantikus előadója, kedvenc énekese, egy-egy hangszere, melynek jellegzetes hangját hallva becsukott szemmel elérzékenyül. A hangok örvénnyé rendeződnek a fülben, és állóképpé a szemünk előtt. A művész „*vízválasztóként*” hat a zene és képi ábrázolás között. A kiállított alkotásokon a karmester int, vezényel, uralja a színpadot, mint szőlőlugast a madárijesztők. A zenedobozból kimagasló balett-táncos várja az édesgetést, a csalogatást, esetleg a következő mixet, hogy tovább folytathassa körkörös táncát.

Napról-napra feladott és átvett csomagok mindennaposak. Rövidfilmként pereg le, ahogy István hol, ünneplőbe öltöztetett, masnival átfűzött szelencét, vagy Dévát is megjárta ütött-kopott ládikót ad át nekünk. A csukott, dobozba zárt vágyakat, gerinc irányú gondolatokat, át és meg nem élt történéseket mesteri, már-már bosszantó precizitás, tónushasználat, technikai tudás, alázat és szeretet vesz körül. Az alkotó műkinccsé, ékszerré gyúrja témáit. „*Nagy tervek*” ezek, teli csapdákkal, kísértésekkel, de a vezérelv, a szándék és a cél egy úton, a helyes mezsgyén találkoznak.

Lisányi Endre elméleti megközelítésből, tudományos, egyetemes művészettörténeti, majd aztán

képzőművészeti, alkotói felfogásból közelít egy-egy témához. Ezek a gondolatok, szikrák az előbb említett szinteket bejárva ideológiai síkon, alaposan átgondolt, hosszas alámerülés után várják, hogy különféle technikákkal, anyagokkal, találkozáva reprodukálják az elmélyült elgondolását, azaz a mélyből a felszínre törjenek. Az ábrándok, ötletek a megfelelő fókuszt beállítása után műalkotássá válnak, melyeket mélyen átgondolt vizualitás, szín-harmónia, formavilág övez. Endre például a Mobil Bódé Galéria létrehozásával, kiállítások, performanszok generálásával, előadásával, szervezésével eleven, pezsdítő, élénk hatást kelt. Publikálásai, előadásai a lappangó, fiatal tehetségeknek támogató, önbizalmerősítő, tápanyagot ad, míg hasonlóan elmélyült, a szakma hivatásos művészeit további el-, át-, és újragondolásra inspirál.

A minden néha semmi, a semmi néha több. Ezzel a bölcsességgel vesszük utunkat a távol-keletre, a zen világába, ahová Endre „*Hanami*” képei vezetnek. A fekete-fehér városi tájat otthagyjuk és fehér burokba zárt rizsszemek és gyapot országain át vezetve felszikk a cseresznyevirágok halvány rózsaszínű szirmjai. A természet alkotta erő. A rendezettség visszanyeri a valódi arcát. Leccsillapodás, megtisztulási folyamat, mint ahogy a tél elmúltával a tavasz közelít. Mértékletes, megfontolt gondolatokat, cselekedetbe ültetett vonalvezetést, véletlen játékot látunk a megelevenedett alkotásokon, mint egy vasi papírra írt haiku.

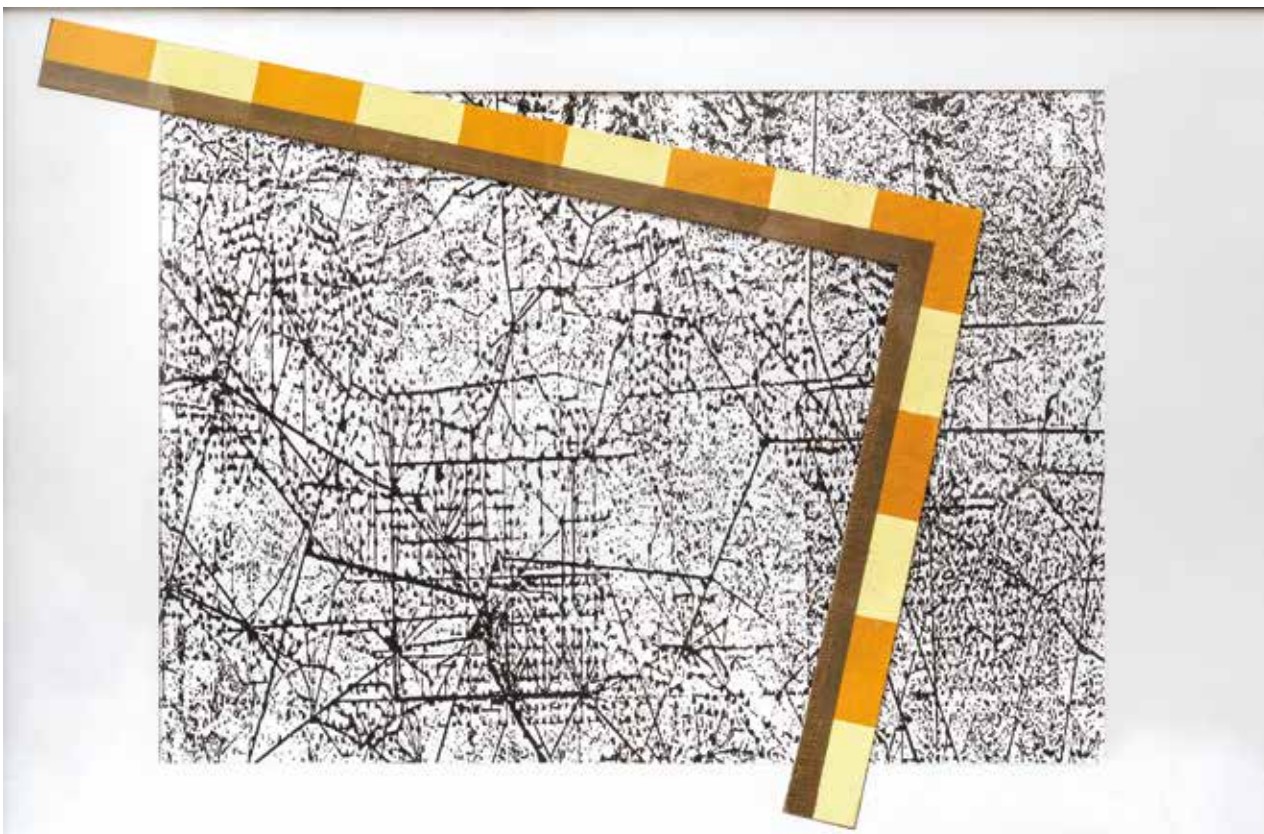
Több tízezer éves ősi, tiszta világot, közös gon-

dolkodást, együttélést idéznek meg „*madzagos*” munkái. A már érintett anyag, mint természetes forrás, vagy annak lenyomatai, mintázata jelenik meg alkotásain. Szorosan egy organikus teret behálózva, tömörödve, kitöltik a számukra kijelölt területet. A csavarodó, egymás hullámzását felerősítő részletek összefonódást, egységet alkotnak, mint ha maga a görög isten Poszeidon szigonyával lenne egymáshoz igazítva.

„*Kockás*” sorozata, mint egy csiszolatlan gyémánt néz velünk szembe. A néző, mint például én is a lencsén keresztül igen ritka, kékes árnyalatú gyémántok pattintott metszetét fedezhetjük fel. Az alkotó a legnehezebbre, a legkeményebbre, a legtávolabbira gondolhatott: a tökéletességre.

A gyémánt és a szén jó barátok, mint Visonta és a lignit. A szemelő nem tudja eldönteni, hogy mint egy több ezer éves üledékes fa részletét látja a nagyító alatt vagy egy légifelvétel nyomtatását analizálja. Izgalmas és további kérdéseket vet fel Endre a szigorúan meghúzott, átlós határvonalakkal, és a feltüntetett, de pontosan meg nem jelölt mértékegységgel. Meddig is tart a határunk? Mennyi is az elég? Meddig mehetünk el?

Technikai és anyaggazdagság jellemző Lisányi Endre munkáira. Azonban rögtön feltűnik, hogy az elképzelt világot gyakran fotó, nyomtatás, számítógép segítségével éri el, azonban ne feledjük, ezek is mind szabadkézzel vezéreltek. A rétegződések, pontszerű mátrixok, szervezett tervszerűség szabta

Lisányi Endre / *Visonta no1.*, tus, porfesték, fotó, 61x91cm

lyukak, a különböző anyagok szerves, egymásra utalással, egymás kiegészítésével válnak teljessé. A víz hullámzását, a felsejlő ködfoszlányokat, a madártávlatból vagy közelről szemlélő anyagokat, a hófedte tájat, mitológiai beszámolókat, bibliai rezdüléseket, vagy egy utolsó útjára kísért mámanak szóló égbe kiáltott üzenetet, mesterien közvetít felénk.

Összességében a tárlat egy hosszú kalandozás, ahol hegynek felfelé utazik a két főszereplő. Céljukat elérve, szabadságvágyukat, álmukat, önvalójukat keresve. Mellékvágány itt szóba sem jöhet, meg-

állók, útkeresések, problémafelvetések, léleképítő kisebb harcok, véresebb csaták, gyermeki játékok kis színes zászlait tűzik ki, az asztalra kihengerelt mecator térképre. A kiállításnak otthont adó jászberényi Lehel Film-Színház is egy állomás, egy méréföldkő. Az utazás a művészek számára nem ért véget, most megpihentek, de már indulnak is. A film forog tovább ...!

Köszönjük Bugyi István Józsefnek és Lisányi Endrének, hogy részesei lehettünk ennek a csodálatos utazásnak, szívből gratulálók nekik! Ezekkel a gondolatokkal ajánlom figyelmükbe a kiállítást!

Fotó: Gémesi Balázs

M é r y J á n o s

A Somorjáról kitelepített magyarok emlékhelye

A kitelepítetteknek emléket állító somorjai emlékhely igénye már nagyon régen, az úgynevezett rendszerváltoztatás után megszületett a somorjaiak fejében, a helyi önkormányzat azonban csak 1997-ben lépett ennek érdekében. Ekkor egy kis emléktáblát avatott a városvezetés, élén Fóthy János alpolgármesterrel és Pogány Erzsébettel, de a nagy tervek ellenére az emléktáblán csupán ennyi maradt: a meghurcoltak emlékére.

Az kitelepített somorjaiaknak való emlékéllátás igénye viszont továbbra is fennállt. Miután 2014-ben a képviselőtestület tagja lettem, több képviselőtársammal együtt elkezdtünk lobbizni a városvezetésénél, hogy itt az ideje egy emlékmű létrehozásának. Bárdos Gábor, Somorja akkori polgármestere és a képviselő-testület számos tagja is támogatta az ötletet. 2016-ban azonban a város felavatta Mátyás király mellsobrát, mely nagy elenszenvet váltott ki a közelmúltban betelepült szlovákokban, ezért a vezetés elállt a gondolatól,

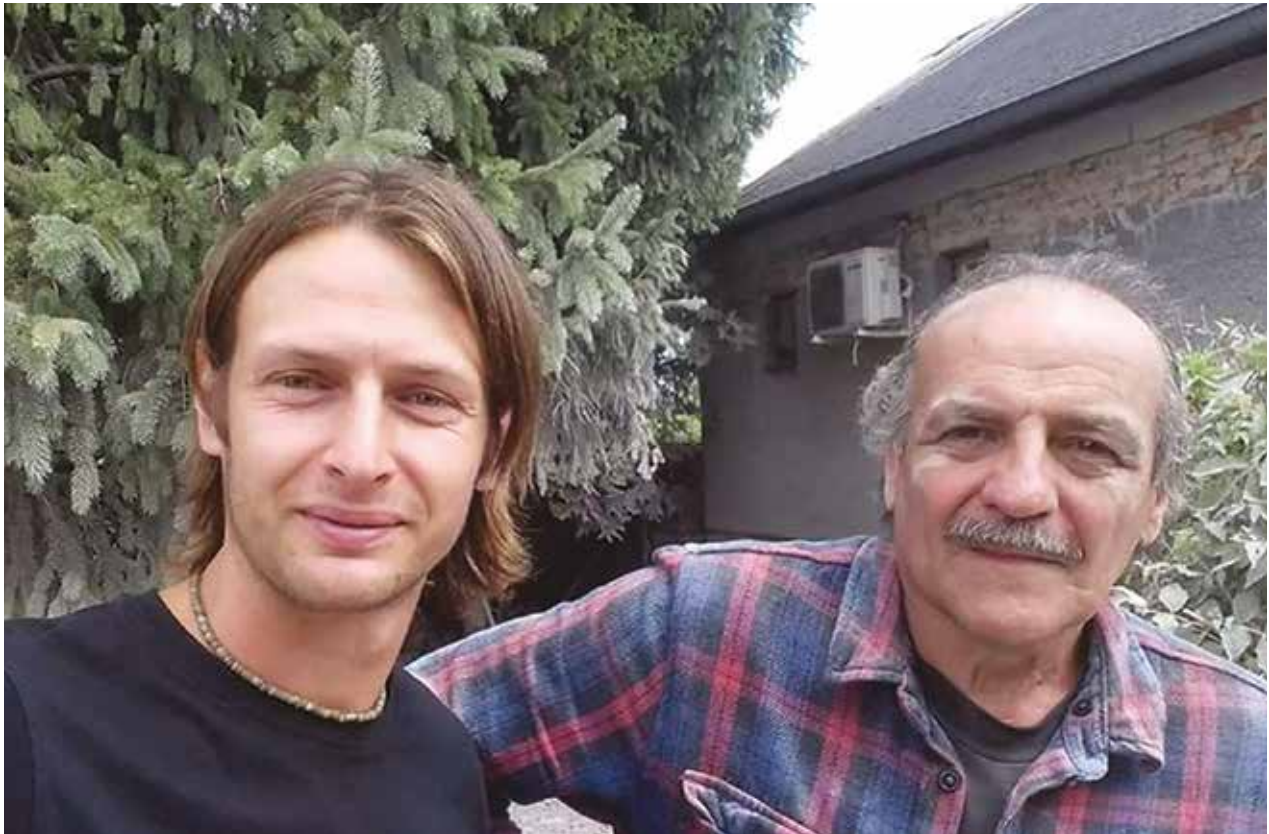
hogy az önkormányzat építse meg a kitelepítettek emlékművét. Azt javasolták, hogy szervezzük meg azt polgári társulásunkkal, mintegy civil kezdeményezésként: rendezzünk gyűjtést, s a város majd minden hiányzó költséget fedezni fog.

Voltak, akik a város peremére akarták helyeztetni az emlékhelyet. Ez volt az első harc. Az eredeti helyszín a katolikus templom melletti terület lett volna, mely a helyi katolikus egyház tulajdona. A helyi szlovák katolikusok „túlságosan nagy érdeklődéssel” figyelték a kitelepítettek emlékművének leendő helyszínét, s mivel ezt jelezték Myjavec Pál atya somorjai plébánosnak – aki előzetesen engedélyt adott az elhelyezésre –, úgy döntöttünk, hogy felsőbb engedélyt kérünk. Ezt azonban a pozsonyi püspökség nem adta meg.

Hosszasan sorolhatnám, mi minden hátráltatott bennünket 2016 decembere óta, amikor Lipcsey György Munkácsy-díjas szobrászművésszel, az emlékhely megalkotójával, valamint Bárdos Gáborral

Az emlékmű makettje a somorjai Gazda sor és a Fő utca találkozásánál

Méry János és Lipcsey György Munkácsy-díjas szobrászművész

először kezdtük keresni a városban az emlékmű helyét. A lényeg, hogy 2020-ra szinte a teljes összeget megszereztük, Nagyszombat megye is támogatta az emlékhely létrehozását több ezer euróval, a környék rendezését pedig a város vállalta el.

A megvalósítást 2020 márciusában kezdtük el. Voltak komoly viták, de ezek hozzásegítettek ahhoz, hogy az emlékhely minél méltóbb, minél komolyabb kivitelezésű, minél időtállóbb és minél esztétikusabb legyen. Sorolhatnánk, mi mindent dolgoztunk márciustól az emlékmű és a sínpart tartó betonlapok helyének kiásásától kezdve, a sínek felszedésén, elszállításán, elvágásán át, a több száz kilós bőröndök Hegyétéről (elkészítésük helyétől) történő elszállításáig, elhelyezéséig, majd a tárolás helyére szállításáig (a somorjai tűzoltók segítségével).

Az emlékhely egy korabeli vasútállomást imitál, korhű paddal és kandelláberrel. Lipcsey György, az emlékhely kb. 10 négyzetméteres alapterületén hat darab, kőből kifaragott, különböző méretű és súlyú bőröndöt helyezett el. Ez a kitelepített lakosok peronon hagyott, összepakolt csomagját szimbolizálja, melyet sokszor mégsem vihettek magukkal a családok.

Az emlékhely hátsó részén védőfalból álló, mintegy méternyi magas fal van, melyre az emléktábla a következő szöveggel kerül fel, magyar, német és szlovák nyelven:

A jogfosztottság éveiben Somorjáról kitelepített és deportált magyar családok emlékére. 1945–1949.

A magyar szöveget több szakemberrel egyeztetve alkottuk meg, majd a fordításokat 4-5 különböző szakember fogalmazta meg, illetve ellenőrizte. A német és a szlovák nyelv sorrendjéről is hosszú vita folyt, s a sorrendről végül több történész, köztük egy szlovák szakvélemény bemutatásával döntött az MKP helyi frakciója, s fogadta el javaslatunkat.

Az emlékhelyet 2020. április 12-én szerettük volna felavatni, de közbejött a vírus első hulláma, mely még jobban megpecsételte a trianoni békediktátum amúgy sem boldog, 100. évfordulójának évét. A második időpontot november 22-ére tűztük ki, de a vírus II. hulláma keresztül húzta a számításainkat. Ezért úgy döntöttünk, hogy 2021. április 12-én, a Felvidékről Kitelepített Magyarok emléknapiján rendszeresen megtartott megemlékezés keretén belül avatjuk fel.

Mindenkit köszönet illet munkájáért, leginkább pedig az alkotót, Lipcsey Györgyöt, aki számos alkalommal járt Somorján, segítette a helyi harcokban, mindig mellettem állt, biztatott, és szinte anyagköltőségért vállalta el azt a hatalmas munkát, melyet a hat bőrönd kifaragása, a pántok megtervezése, kiöntése, és az egész folyamat igényelt. A 2016 decemberétől folyó tervezés, egyeztetés, vita és munka eredményeként egyre biztosabb, hogy létrejön a Somorjától kitelepített magyarok emlékhelye. Ez különösen fontos azért, mivel nagyon kevés méltó hely, illetve alkotás emlékezik meg a Felvidékről kitelepített és deportált magyarokról.

A műtárgyegyüttes végleges helyének előkészítése.

A befektetett munka egyetlen percét sem tartom feleslegesnek, hiszen úgy tekintek majd erre az emlékműre, hogy ez a legkevesebb, amit meghurcolt, megszégyenített, megalázott, szülőföldjükről elkergetett, vagyonuktól megfosztott szüleinkért, nagyszüleinkért,

dédszüleinkért megtehettünk. S bár fontos a hatalom, a pénz és az emberek véleménye, de egy dolog még fontosabb ezeknél: az, hogy emberek maradjunk, és hogy vállaljuk azt, kik vagyunk és honnan jöttünk.

Az emlékhely erre is emlékeztet bennünket!

Fotó forrása: Méry János

P a t r u s S á n d o r

XX. Nemzetközi-Magyar Fotószalon Naszvadon

A 2020 év több nagy kihívás elé állította a Magyar Fotóművészek Világszövetségét. Trianon 100 éves évfordulójának megemlékezésére készültünk. Különösen fontos esemény ez nekünk, hiszen a tagok közel fele az elcsatolt területeken, a határon túl élő és dolgozó fotóművészek. Szerettünk volna méltóképpen, egy nagy kiállítással megemlékezni a június 4-i 100 éves évfordulóról, de az év másik szomorú eseménye a koronavírus és az ezzel kapcsolatos egészségügyi vészhelyzet áthúzta a számításainkat. Kénytelenek voltunk az általunk eddig kevésbé preferált online, digitális megjelenéshez nyúlni. Megemlékezésként egy olyan összeállítást készítettünk, mely az elmúlt hét évben a fotószalonjainkon önálló kategóriaként kiírt, a magyar identitás megjelenítését szolgáló anyagunk válogatott fotóit tartalmazza és amelyet

„Trianonra emlékezve” címmel youtube csatonán rögzítettünk és osztottuk meg az érdeklődőkkel.

Az idei XX. Nemzetközi-Magyar Fotószalon kiírását is ez a két esemény határozta meg. Önálló kategóriaként szerepelt a ‘Trianon 100’, és a ‘Covid-19’. Emellett továbbra is az ‘Általános színes, monokróm’, valamint a ‘Természet’ és a ‘Vendégségben’ kategóriákban fogadtuk a képeket. Örömünkre szolgál, hogy a Világszövetségen belül tavaly megalakult Természetfotó tagozat aktívan működik és ez meglátszik a pályázatra beküldött képek mennyiségéből és minőségéből is. Idén e kategóriának a központi témája a víz volt. Természetesen a zsűri munkája most sem volt könnyű hiszen az öt kategóriába beérkezett 1592 fotó közül kellett a legjobbakat kiválasztani.

A XX. Nemzetközi-Magyar Fotószalon kiállításának megnyitója Naszvadon. A kiállítást Ing. Nagy Tivadar a Magyar Fotóművészek Világszövetségének alelnöke nyitotta meg, házigazda Holop Ferenc.

Mivel a vírus továbbra sem enged a szorításából kénytelenek vagyunk a szokásos vándorkiállításainkat rendhagyó módon szervezni. A Kárpát-medence közel tizennyolc nagyvárosában megszervezett bemutatási lehetőséget az előre megtervezett időpontok betartásával igyekszünk rugalmasan, a lehetőségekhez alkalmazkodva online felületre átalakítani. Ez többlet munkát jelent a szervező elnök és az alelnökök számára, valamint a kiállítási helyszíneknek is, de ezzel is bizonyítjuk, hogy a Magyar Fotóművészek Világszövetsége ebben a nehéz helyzetben is aktívan jelen van a hazai és nemzetközi fotográfiai közéletben és nem utolsó sorban tesszük ezt azért, hogy az eddig megismert kiállítási látogatóinknak továbbra is örömet és élményt nyújthassunk. Naprakészen követjük a járványügyi helyzetet, és amennyiben mód lesz rá, azonnal visszatérünk a jól megszokott, hagyományos kiállításokhoz, ahol személyesen is találkozhatunk a bennünket el- és megismerni vágyó közönségünkkel.

L e n k a D z a d í k o v á

Megjelent a szlovák bábszínház és bábjátászás történetét bemutató kötet

Talán ugyanúgy, mint máshol, a bábszínház a többi színházi műfajhoz képest Szlovákiában is szerényebb helyet foglal el, és gyakran alaptalanul kerül ki a színházi közönség látószögéből. Nem is gyakori, hogy vaskos kötetek jelenjenek meg róla. A pozsonyi Színházi Intézet most mégis egy 850 oldalas, többszerzős kiadvánnyal jelentkezett A szlovák bábszínház dramaturgiájának története címmel. Különleges könyvről van szó, amely kizárólag a bábszínház szövegeivel – bábjátékokkal, dramatizálásokkal, szövegkönyvekkel foglalkozik. Szlovákiában eddig nem történt meg e területnek a komplex feltérképezése, csupán részelemzések láttak napvilágot a különböző folyóiratokban és konferenciakötetekben. A többszerzős, Vladimír Predmerský szerkesztésében megjelent könyv a bábszínházak részére készült dramatikus szövegeket vizsgálja a 19. századtól egészen 2016-ig. A jeles szlovák színháztörténésszel a könyvről beszélgettünk, s arról a kihívásokkal teli útról és munkáról, amíg a kötet az olvasókhöz eljutott.

– Hogyan született meg e kötet összeállításának gondolata?

– Vladimír Štefko, szlovák teatrológus 2011-ben a Színházi Intézetben több szerzővel karöltve megjelentette A 20. századi szlovák dráma története című kötetet, amely a drámaírók munkásságára fókuszált. Bár voltak olyan visszhangok, hogy kezdeményezzem hasonló publikáció megjelentetését a bábjátékokról, kétségeim voltak, és nem éreztem az egyes tanulmányok szerzőinek támogatását. Amikor egy évvel később a Színházi Intézet igazgatónöje, Vladislava Fekete megkeresett ezzel az ajánlattal, mégis elfogadtam ötletét. Gyorsan kiderült, hogy korábbi kétségeim nem voltak alaptalanok. A szlovák bábszínház dramaturgiájának története a 19. századtól a jelenkorig tartó időszakot tárgyalja 5 fő téma, történeti időszak köré csoportosítva. Az első fejezet az 1945-ös évvel zárul és a vándorbábosok játékaival kívül az épp születendőben lévő amatőr bábcsoportok játékaikat mutatja be. A második fejezet az 1945–1970 közötti éveket öleli fel, amikor az 50-es években több professzionális

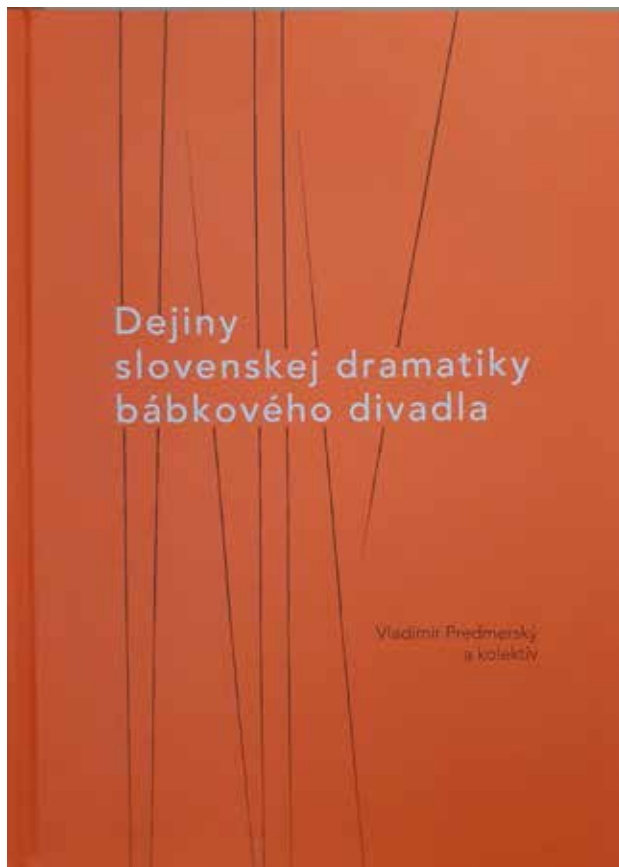
bábszínházat alapítottak Szlovákiában és a szlovákiai szerzők munkáira összpontosították a figyelmet. A harmadik, 1971–1989 közötti éveket feltáró fejezet a választott témákat feldolgozó egyedi szerzői munkákat emeli ki. A negyedik fejezet (1989–2000) a színpadra állítási folyamatban megnyilvánuló szerzőiséget tárgyalja. Ebben az irányban folytatódott a bábjátékok alkotása egészen napjainkig, különös hangsúllyal a választott témák aktualitására. A 2000 utáni időszakokkal foglalkozó fejezetben kapott helyet a független, magánbábszínházak munkásságának leírása. Ezeken a történeti fejezeteken kívül az egyes szerzőket bemutató írások is helyet kaptak a kötetben. Ezekkel együtt 24 tanulmány szerepel a könyvben. 2012-ben több szerzőt is megszólítottam, hogy vegyenek részt ebben a munkában. Több év telt el, mire a szerzői kollektíva állandósult. Amíg egyesek már csaknem végeztek a tanulmányukkal, bizonyos témákra még keresem kellett a megfelelő szakembert, mert az eredetileg felkért szerzők a tanulmányt különböző okok miatt végül nem írták meg.

– Ki alkotja a szerzői csapatot? Köthető a könyv egy konkrét kutatói vagy akadémiai munkahelyhez?

– A szlovák bábos színháztudományának nincs önálló kutatói vagy akadémiai bázisa. Vannak viszont képzett szakemberei, akik Pozsonyban, a VŠMU Bábszínházi Tanszékén, illetve a Színháztudományi Intézetben dolgoznak vagy dolgoztak. A szerzők a különböző főiskolákról és kulturális intézményekből kerültek ki.

– A könyv 850 oldalas és több évig készült. Mi a legnehezebb egy ilyen publikáció elkészítésében?

– Nem mondom újat azzal a megállapítással, hogy a legnehezebb az alkotói gárda összeállítása volt, és rábírní őket az előzőleg egyeztetett határidők betartására. Minden egyes tanulmány átment a kezem között, megjegyzéseimmel láttam el, ezekben tükröződik hatvannégy évnyi szakmai és publikációs tapasztalatom, amelyet megelőzött még egy amatőr bábszínházasi időszak is. A tanulmányok szerzőivel folytatott beszélgetéseim során többször le kellett ellenőriznem, hogy nem tévedek-e

Vladimír Predmerský teatrológus, rendező

én vagy nem tévednek-e ők. Ragaszkodtam a történeti dokumentumokhoz, de figyelembe vettem a szerzők sajátos szempontjait is a vizsgált időszakkal vagy személlyel kapcsolatban.

– Magyar olvasók is találnak számukra érdekes információt ebben a könyvben?

– A magyar történészek számára talán érdekes információ lesz, hogy egy 1896-ból való Philológiai Közlöny c. magyar folyóiratban találtunk egy részletet a Doktor Faust című cseh-szlovák bábjátékból, melynek szerzője bizonyos Dubský, egy morvai vándorbábos család tagja. Meg kell jegyeznem, hogy a legrégebbi vándorbábos család bábosának, Ján Stražannak (1856–1939) a bábjátékai nem maradtak fenn. Fennmaradtak viszont az őket követő Anderlov család szöveggönyvei. A szlovák vándorbábosok repertoárját viszonylag részletesen feldolgoztuk. A mai napig sok minden kiolvasható belőle.

– Mi az aktuális helyzet a szlovák bábjátszással?

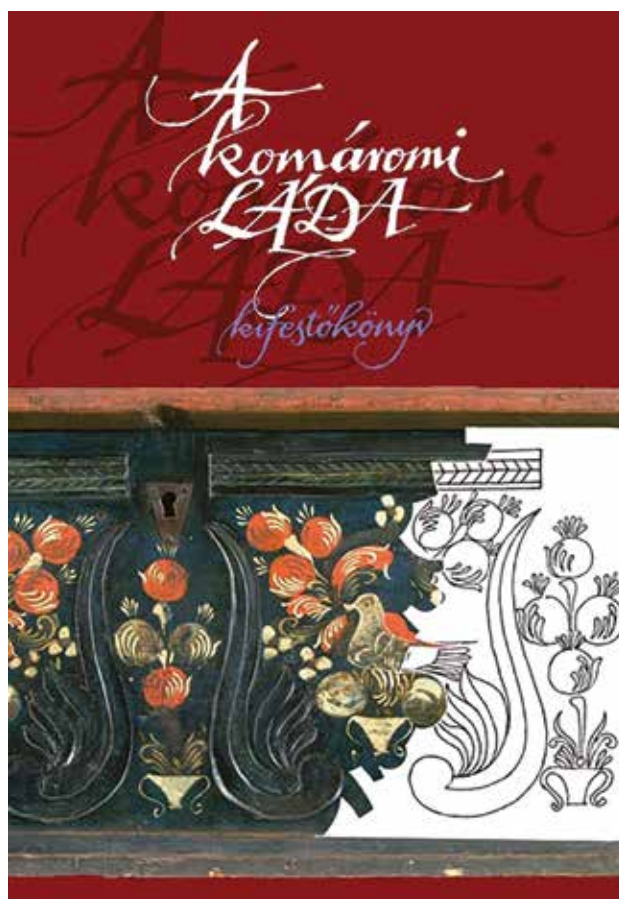
– 1919-től rendszeresen jelentek meg szlovák bábjátékos kiadványok, s bár a háború miatt megszakadt ez a folyamat, de 1945-ben újraindult. Napjainkban a bábjátékok rendszeres publikációjáról nem beszélhetünk. A bábszínházi szerzők a hivatásos bábszínházak és a független csoportok munkáiból is merítenek. Az első esetben a kezdeményezők a dramaturgok, akik általában külsős rendezőkkel dolgoznak együtt, a másik esetben a magánkezdeményezések a saját alkotói folyamatokra támaszkodnak. Míg a múltban a klasszikus mesék dramatizálásakor megtartották az eredeti fabulát és a jó győzelmét a rossz felett, addig a mai szerzők még ezeknél a hagyományos témáknál is az új mondanivalót keresik. Több olyan szöveggönyv is született, amelyekben a szerzők nem féltek a bábszínház eszközeivel feldolgozni napjaink vagy a közelmúlt fajsúlyos kérdéseit, ilyen módon nem csupán a gyermek, de a fiatal és a felnőtt közönséget is megszólítva. Kísérletező csoportok olyan neves vezetőkkel az élükön, mint Ivan Martinka, Andrej Kalinka, Katarína Aulitsová, Gejza Dezorz, Mária Danadová, Monika Kováčová, Šimon Spišák és sokan mások megkerülhetetlenné váltak, miközben kölcsönösen átjárhatóvá válik az együttműködés a professzionális színházakkal. Ennek játékos hatása jól látható az elmúlt időszak szerzőinek, alkotóinak munkájában.

Fordította: Pukkai Judit
Fotó: Ctibor Bachratý

L i s z k a J ó z s e f

A komáromi láda újraélesztése

A Magyar néprajzi lexikon egyetlen, „komáromi” jelzővel ellátott szócikke a „komáromi bútor”. Ez nem azt jelenti persze, hogy egyéb, Komáromhoz (is) kapcsolódó néprajzi jelenségek ne kaptak volna helyet az ötkötetes opusban, de azok nem direkt komáromiként kereshetőek (szekeres gazdák, tuta-josok, vízimolnárok, az elrabolt leány balladája utalással a komáromi szép lány variánsra stb.). A komáromi bútor, komáromi láda viszont nem véletlenül kapott kiemelt helyet! Hiszen, a komáromi bútor nem csak önmagában fontos, hanem avégből is, mert számos helyi asztalos-stílus kialakulásában is szerepet játszott (pl. a faddi, a hartai vagy a hódmezővásárhelyi bútor), illetve a komáromi asztalosok templomi berendezéseket gyártva járták az országot (pl. az abonyi, mezőcsáti, a szentesi vagy a töki református, illetve a szentsimoni római katolikus templomok berendezése). A komáromi asztalosok egykor messze földön ismert terméke, ami létét a többi között szlovák hegyekből a Vágon ide úsztatott faanyagnak köszönheti, mára egy turista számára Komáromban, sajnos, teljesen rejtve marad. Amíg a szekeresgazdák emlékét legalább egy helyi étterem őrzi, addig az egykor híres komáromi kenyér vagy a komáromi bútor nem kapta meg az őt megillető helyét. Ezért is öröndetes ez a vállalkozás (a több mint másfél évtizede futó, *Kutatás – Tanulás – Tanítás* című projektfüzér), amely az egykor híres, Kecskés László által megörökített komáromi mesterségek felkutatására, dokumentálására és továbbadására vállalkozott. Nehéz objektív számadatokkal mérni, de egészen biztos, hogy a viszonylag hosszú tevékenység fiatalok (és kevésbé fiatalok) sok százait „fertőzte” meg, és tette a helyi hagyományok továbbvivőivé. Ez a kiadvány ennek a kitartó munkának, hogy személyes is legyek, Nyikus Anna munkájának, aki oroszánrészt vállalt ebben a sokemberes,

szép feladatban, egy, nyilván nem végső állomása, hanem rendkívül fontos mérföldköve. Bízom benne, hogy sok örömmel és tanulsággal szolgál azoknak, akik forgatni fogják, azoknak a pedagógusoknak, akik forgattatni fogják, s talán azt is remélhetjük, hogy kedvet csinál a komáromi láda, nem „csak” két, hanem háromdimenziós újraélesztéséhez is. Nem vagyok rá fölhatalmazva, így csak a magam nevében köszönhetem most meg ezt az áldozatos munkát, és kívánom jövőbeni, gyümölcsöző folytatását.

*

Megjelent a „Komáromi láda” kifestő könyv

A Komáromi ládáról az elmúlt időszakban egy összefoglaló dokumentáció született, mely most egy ismeretterjesztő kifestő könyv formájában került bemutatásra.

- Ahhoz képest, hogy Komárom volt a „pingáló asztalosok” bölcsője, kevés a felhasználható irodalom és a legtöbb láda nem Komáromban, hanem a Néprajzi Múzeumban és a Vajdaságban található meg, hiszen ott közel 200 festett ládát is nyilvántartanak – mondta Nyikus Anna, a Komárom Esztergom Megyei Népművészeti Egyesület (KEM) vezetője, a kiadvány szerkesztője.

- A könyv előszavát dr. Liszka József, néprajzkutató jegyzi. A komáromi „pingáló asztalosok” történetéről Számadó Emese, a Komáromi, Klapka György Múzeum igazgatója írt, a kötet illusztrációit pedig Ölveczky Gábor grafikus készítette. – tette hozzá a szerkesztő.

A kutatómunka mellett elindítottak egy úgynevezett örökbefogadó programot is, mellyel a Komáromi ládák táráat szeretnék gyarapítani.

A „Kutatás, tanulás, tanítás Komáromi láda, komáromi pingáló asztalosok mestersége” elnevezésű projektet a Csoóri Sándor Alapon keresztül a Magyar Művészeti Akadémia támogattatta.

D. Udvary Ildikó
Budahelyi Tibor
Munkácsy-díjas
szobrászművész
online
kiállítása

Budahelyi Tibor Munkácsy-díjas szobrász- és éremművész idén ünnepli 75. születésnapját. Ebből az alkalomból került megrendezésre az Életmű – sorozat című kiállítása a Gaál Imre Galériában, amely a járványhelyzet alakulása miatt sajnos nem látogatható. A gazdag életműből válogatott kiállítás, ha a helyszínen nem is, de online változatban, facebook oldalunkon és honlapunkon megtekinthető.

Budahelyi Tibor az ausztriai Feldbachban született 1945-ben. 1966 és 1982 között a Csepeli Képzőművészeti Szabadiskolában tanult, 1976-tól részt vett a tokaji művésztelep munkájában, ahol 1983-ban és 1984-ben Joláthy Attilával szita-kurzust vezetett. 1989–1991 között a királdi Alkotótelep szobrász-szekciójának vezetője volt; 1990–1993 között a győri Nemzetközi Képzőművészeti Szimpózium szervezésében vett részt. 1991-től a győri Nemzetközi Grafikai Biennálé szervező bizottságának tagja. 1992 óta vesz

részt a Szimpózium Társaság, 1993-tól a bárdudvarnoki üvegművészeti szimpózium munkájában. 1989 óta szabadfoglalkozású művész. Budapesten él. 1970-es évek második felében, Csiky Tibor munkásságának és egyéniségének hatására fordult a szobrászat felé. Jelentős éremművészeti tevékenysége. Konstruktivista szellemiségű, geometrikus alapformákból szerkesztett kisplasztikákat, domborműveket, érmekeket és monumentális térplasztikákat alkot. A különböző fémekből (vas, acél, bronz) és fából alakított kompozícióit ipari, műszeripari eljárásokkal munkálja meg. Műveinek jellegzetes vonása a ritmikus rend, az ismétlődés, visszatérő motívumai a fűrt lyukak, az elemek csavarokkal való összefogása. Munkái közül számos zenei inspirációra született, érmei nemegyszer hangszerekként is megszólaltathatók. Objekteket, objektfotókat is készít.

Tolnai Ottó kapja a Petru Cârdu-díjat

Tolnai Ottó költő kapja az idei Petru Cârdu nevét viselő európai költészeti díjat.

Az elismerést minden második évben ítéli oda a zsűri, amelynek tagjai Lidija Dimkowska, Saša Radojčić és Mihajlo Pantić (elnök). A döntés értelmében az idei díjazott Tolnai Ottó költő, prózaíró, esszéista, drámaíró, műfordító, szerkesztő.

Az értékelés szerint tematikai és formai sokszínűségével, nyelvi ötletességével, a modern idők emberi létének szinte minden rétegébe való költői betekintésének mélységével Tolnai Ottó a közép-európai kultúrában szinte soha nem látott opuszt alkotott, mindezt magyarul és szerbül.

A román és szerb nyelven egyaránt író Petru Cârduhoz hasonlóan, Tolnai alkotásai hidat képeznek két kultúra között.

Szajkó István / Tolnai Ottó, olaj, vászon, 80x60 cm, 2009

Forrás: Magyar Szó

Felvidéki írók Bécsben

A bécsi Collegium Hungaricum „Őtágú síp” című rendezvényén Hodossy Gyula költő, irodalomszervező, a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának elnöke, Tóth László költő, műfordító valamint Zsoldos Péter nyelvész, műfordító vettek részt. A határon túli irodalmi esten a SZMIT elnöke többek között arról számolt be, hogy nem csak a szlovák kiadók publikálják a magyar szerzők műveit, a magyarországi kiadók is nyitottak a kapcsolatfelvételre. Az irodalmi társaság keretén belül mentorprogramot működtetnek, amelyben a kezdő írók mellett az idősebb kollégákat segítik és támogatják.

Az est pódiumbeszélgetését Bárány Anzelm, a Collegium Hungaricum igazgatója vezette. Beszélgetőtársak Hodossy Gyula, Tóth László és Zsoldos Péter.

*Az „Őtágú síp” elnevezést eredetileg Illyés Gyula használta a magyar irodalomra, amivel arra utalt, hogy a kisebbségben élő vajdasági, kárpátaljai, erdélyi, felvidéki magyarság irodalma szerves része az egyetemes magyar irodalomnak.

S z e r z ő i n k

Mgr. Art. Lenka Dzadiková ArtD.
bábtörténész

D. Udvary Ildikó
művészettörténész

Jankovics Nóra
író

Kövesdi Mónika
művészettörténész

Maldrik Gábor
képzőművész

Méry János
újságíró

Miglincci Éva
művészeti író

dr. Patrus Sándor
fotóművész

Wehner Tibor
művészettörténész

B o r í t ó n

Méry Beáta, A forrásnál, batik technika, természetes
színezőanyagok, textil, 80x80 cm, 2019

H á t s ó b o r í t ó n

Szajkó István, Bicikli a várkertben, olaj, vászon, 120x100 cm, 2019

B o r í t ó b e l s ő n

Bugyi István József, Joachim kísértetei 2., linómetszet
Čech Gábor, Szorításban, vegyes technika, fa, fém

A lap megrendelhető
a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület
kiadó (femsze@gmail.com)
és a szerkesztőség
(atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com)
email címeiken.

A folyóirat megvásárolható
Szlovákiában és Magyarországon.
Észak-Komárom / Madách Könyvesbolt
(Jókaiho 25, 945 01 Komárno),
Párkányban a Bestseller könyvesboltban
(Hlavná 129, 943 01 Štúrovo),
Budapest / Írók Boltja
(Andrássy út 45.)

ATELIER művészeti folyóirat
XXIII. évfolyam, 2020. 4. szám
Megjelenés negyedévenként

K i a d ó

a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület

Felelős kiadó a kiadó mindenkori elnöke

F ő s z e r k e s z t ő

Miglincci Éva
e-mail: atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com
mobil: + 36 70 217 0280

A szerkesztőség címe
Kós Károly út 3. fsz. 3., Tatabánya 2800

M u n k a t á r s a k

Fecsó Szilárd - Kassa
e-mail: fecso.szilard@gmail.com
Lacza Tihamér - Nyárasd
e-mail: laczat@gmail.com

Borító- és lapterv
Szabó Andrea grafikusművész

Nyomdai előkészítés – Szabó Andrea
Nyomda - EPC Nyomdaipari Kft.
2040 Budaörs, Baross u. 77.
Postacím: 2040 Budaörs, Pf. 48.

Bankszámla OTP Bank Nyrt. Magyarország
Számlaszám 11740030-24034067
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
CE/6766-4/2019

T á m o g a t ó k

Kernstok Károly Művészeti Alapítvány

Köszönjük a hazai és külföldi alkotók-írók,
fotográfusok, a könyvkiadók, a művészeti intézmények,
valamint a jogutódok hozzájárulását az írások-
képek közzétételéhez.

Ár: 4.5 €, 1 400.- Ft
ISSN 1336-1678

